

Tota nova placem glo. In p[ro]p[ri]e p[ro]p[ri]e In. S.
 nova. r[ati]o. s. p.
 nullu[m] mali solum glo. In. S. r[ati]o. In aut v[er]o
 In. S. sine q[ui]b[us] suffrag. In. S. p[ro]p[ri]e
 In. S. p[ro]p[ri]e sine culpa r[ati]o. In. S. p[ro]p[ri]e
 glo. In. S. ut p[ro]p[ri]e sine q[ui]b[us] suffrag. In. S. p[ro]p[ri]e
 In. S. p[ro]p[ri]e sine culpa r[ati]o. In. S. p[ro]p[ri]e

QVAESTIO DE MATRI

monio Serenissima Reginae Angliae
 nunq[ue] incudine subtilissimi Docto-
 ris Ioannis Scoti a te hac uersata,
 et in praesentiarum ab R. P. ab
 Fratre Petropaulo Cas. C. bini
 ex Potentia iudicov
 Ordinis Minorum in cenobio diui Laurentij
 Neapoli Regenti immerito excussa ad Ma-
 gnanimus, ac Illustrissimum Sarnensium
 Comitem.
 Antonij Blandi Cucharei disticon.

Quot dubias agitant sinuosa uolumina leges
 Connubij, explicitas hic liber unus habet.

Aegide gorgoneo suffultus, & ense recuruo
Codicis obseruat limina Mercurius. Iam
Iuppiter assittit penetralibus undiq; diuis
Septus, & e folio condita iura refert,
Ne dubites, tibi quisq; deū sua numina præstat,
Cæsar & armato pectore præbet opem,
Suscipe sopitos fæcto sub cortice diuos,
In gremio uiuet cælica turba tuo.

Eligij ex Regibus Panhormij Dialogus
Author, & libellus.

Perge liber, quo nã sic: Perge sub æra, durū est,
Et timeo, quid nam blande libelle times?
Hinc miser lecareis exurat ab ignibus, illinc
Plæbei naso Rhinocæronis agar.
Ne metue inuidiam, qui Turauilla retundet,
Igne nec arsurum læua Columna feret.

Antonij Blandi Cucharei Tetrast.

Cernitur in facie speculi fulgentis imago,
Veraq; sub liquido fonte figura patet,
Sic liber & speculū, nitidissima fôtis & unda est,
Concessum clare sic hymeneon habet.

MAGNANIMO AC ILLVST.

Sarnensium Principi Domino Hierony-
mo Tutauillæ Frater Petrus paulus
Caporella Potentinus Mino-
ritanus, ac Sancti Lau-
rentij Neapoli Re-
gens immeritus
S.D.

Em profecto grandem, & meis
humeris longe imparem efflagi-
tasti (Magnanime Princeps)
Quom suprema summi Pon-
tificis potestatem, quatenus ad
Serenissimæ Anglorum reginæ causam spectat,
mihi calamo discutiendâ imposuisti, quod qui-
dem diu mecum diligenter cogitans tandem (ut
adagio dicitur) lupum auribus tenere quasi ui-
sus sum, Timebam enim, si arroganter difficul-
tatem hanc aggrederer, ne mihi, ueluti cornicu-
læ, eueniret, quæ cum adulterinis fuisset nudata
coloribus, cunctis (ut inquit Horatius) mouit ri-
d icula risum. Quapropter excussissem ego libe-
ter ab humero hanc sarcinam, tum conscius im-
becillitatis meæ, tū quia post tot, tantosq; uiros,

qui idem (ut aiunt) saxum uoluntarunt, aut superuacaneum, aut ignominiosum scribere putabam, praesertim cum iussu sapientissimi Cardinalis, & proregis Pompei Colūnae, apud quem florent literae, uigēt musa, cuius studio, & industria Italia tota pace, & libertate gaudet, luculentissime tractata haec materia fuerit. Ardebam autem altera ex parte amore intenso, quo te quotidie prosequor, tibi in hac re summopere satisfacere, quo factū est, ut dubius animus, uelut inter duas molas, huc, atq; illuc impellatur. Verū enim uero tot immensa, ac innumerabilia tua erga me beneficia frequenter considerans, cum nihil ingrato homine omniparens terra generare possit, quo Persa, (quemadmodum & Xenophon asserit) nullum crimen uitio ingratitude grauius puniebant, malui temeritatis, & arrogantiae notam incurrere, q̄ tuae magnitudini, & amplissimae liberalitati deficiendo ingratus appellari. Scio equidem has meas quantulas, cunq; elucubrationes sub tuo perspicuo nomine non parum bellas fieri, & quod arrogantia accusare posset, obsequium diligentissime purgabit. prodit igitur libellus meus sub tuo praesidio, uelut sub clypeo Hectoris, intrepidus, & alacer,

recordatus sub eodem duce saepe puillos, & meticulosos milites strenuos, & fortes euasisse. In quo quidem curiosam disputationem a te tam diu efflagitatam, & theologorum nobis erutam thesauris, & praecipue ingeniosissimi nostrae militiae principis Ioannis duns scoti, diuino numine perfecit. Accipe igitur laeto, quo soles, animo haec qualiacunq; minima ab eo, qui in futurum, si haec grata fuisse senserit, maiora dicabit, sicut & seipsum dedit. Vale Neapoli, ex aedibus nostris Sancti Laurentij. Idibus decēbris. M. D. XXX.

Questionis origo, & fundamentum.

Llustrissima Domina Catharina Ferdinandi hispaniarum Regis, & Helisabet filia Arturo Henrici. VII. Anglorū Regis filio primogenito uoluntario assensu, indissolubili matrimonio parentum etiam uentu se iunxit. Arturo igitur sine liberis decedente, ipsaq; ad secunda uota transire uolente, sapientum consilio Henricus nunc Angliae Rex fratris semen suscitare decreuit. Verū, quia affi-

nitatis uinculo impediēbatur, ideo super hoc a
Julio secundo Ponti. Max. dispensatiōem im-
petrauit, qua habita matrimonium cum prædi-
cta Illustr. D. Cath. carnali copula cum prole
etiam nunc uiuentis susceptione consumauit.
Ex hoc igitur nūc oritur talis quæstio, an scilicet
prædictus Pontifex potuerit dispensare in
tali matrimonio primo gradu affinitatis prohi-
bito, ut absq; conscientia scrupulo fuerit, & sit
uerum matrimonium, & indissolubile, unde
merito quæritur.

Vtrum Papa possit dispensare in pri-
mo gradu affinitatis, & primo argui-
tur, q̄ non, quia talis gradus est de
iure diuino, ergo Papa nō potest cir-
ca ipsum dispensare, consequentia patet, quia
Papa non potest supra ius diuinum, añs patet,
Leuitici. capite. 8. ubi dicitur, turpitudinem uxo-
ris fratris tui non reuelabis, quia turpitudō fra-
tris tui est. Item ibidem dicitur, & uxorem fra-
tris sui nullus accipiat, & capite. xx. dicitur, qui
duxerit uxorem fratris sui, rem facit illicitam,
turpitudinem fratris sui reuelauit, & absq; filiis
erit. hæc autē præcepta fuerunt ore altissimi data
Moisi, & sic sunt de iure diuino, ergo etc. ¶ In
contrariū arguitur, quia dispensatur in primo gra-
du cōsanguinitatis, ergo multo fortius in primo
gradu affinitatis, cōsequētia patet p̄ Philosophū
in topicis, a minori ad maius affirmatiue, añs
patet genes. 4. ca. de Chain, qui accepit sororem
suam in uxorem, ergo etc.

Et cōfirmat, q̄a theologī dicūt, ista prohibitio nō
ē, nisi ex statuto Ecclesie illegitimatis p̄sonas, er-
go Papa potest, cū sit de iure positio humano.

In quæstione ista erunt tres articuli. ¶ Pri-
mus terminorum declaratiuus. ¶ Secundus

B

Questionis determinatiuus, simul & dubiorum solutiuus. ¶ Tertius ad rationes principales responsiuus. ¶ Quatum ad primum liquet, quid Papa sit, est enim summus hierarcha in hierarchia ecclesiastica, & ex consequenti supremus inter omnes tam seculares, quam ecclesiasticos, habens in tali ordine plenitudinem potestatis immediate a deo sibi concessam, sicut patet de beato Petro matthe. 16. cap. hoc autem congruit rationi naturali, natura enim dicitur, quod sit unus Princeps, a quo celum, & tota natura dependeat, ut patet. 12. met. textu. co. 38. & primo de celo tex. com. 100. si ergo deus constituit Vicarium suum in terris, rationabile est, quod ab ipso dependeat tota Ecclesia, gerit enim in terris uicem non puri hominis, sed dei, qui est in celis, de cuius potestate disputare, nisi ad eius declarationem, forte crimen est maiestatis etc.

Possibile quod / ¶ Secundus terminus est possit, possibile autem, seu potentia secundum Sco. dist. 7. primi & dist. duplex sit 2. questione. 7. diuiditur in logicum, physicum, & metaphysicum, unde possibile logicum est compositio facta ab intellectu, non includens terminorum repugnantiam, de quo Philos. loquitur. 5. met. te. com. 17. & secundum hoc nihil

aliud esset querere, nisi utrum hac compositio, scilicet Papa dispensat in primo gradu aff. sit uera non includens repugnantiam, & contradictionem. Physicum autem, & metaphysicum non sunt ad propositum, & licet hac declaratio bona sit, in proposito tamen loquimur hic de potestate, & facultate Papae, ut est autoritas quadam sibi a deo tributa, unde potestas ista (secundum doctrinam Scoti) potest capi pro formali, & sic non est nisi una relatio rationis, nam Papa postquam effectus est Papa, nihil reale habet, seu acquirit, quod prius non habuerit, ut patet. Potest etiam capi pro materiali, & sic potestas ista actiua non est, nisi eius uoluntas mediante recta ratione conformiter agens ad legem dei secundum leges, & regulas eius, querere ergo utrum possit, non est querere, nisi, utrum Autoritas eius possit se extendere ad talem gradum sic, quod diuinae legi non repugnet.

¶ Tertius terminus est, dispensare, unde dispensare non est, nisi diuersa pensare, quoniam qui dispensat, omnia pensare debet, quae sunt necessaria, ut illa dispensatio recta sit, unde secundum Scotum in. 4. dist. 33. q. 1. dispensatio est iuris declaratio, uel iuris reuocatio, querere ergo, an possit dispensare, est querere, an possit legem declarare, uel

B i j

Potestas dupliciter capi potest.

Dispensare quid sit.

an possit legē reuocare in casu sic, q̄ illud, quod fit, nō sit cōtra legē dei, ut magis patebit infra.

Gradus ¶ Quartus terminus est, gradus. unde (secundū quid sit. Scotū in. 4. dist. 40.) non est, nisi quedam determinata propinquitas personę ad personam secundum consanguinitatem, uel affinitatem, sed hoc clarius in quinto termino.

Affinitas ¶ Quintus terminus est, affinitas. unde (secundū quid sit. Sco. in. 4. dist. 41.) affinitas est uinculū quoddam personę ad personam aliquam ex carnali copula cum persona alteri consanguinea contractum, dico ex carnali copula, qm̄ affinitas cōtrahitur per omnem coitum, in quo est commixtio seminum, & ideo, ne dum cum uxore, sed etiam cum meretrice, & concubina affinitas contrahitur, sine tamen carnali copula non erit affinitas, nisi large extendendo nomen affinitatis. ¶ Dicitur cum persona alteri consanguinea, quoniā affinitas non fit inter uirum, & uxorem, tunc. n. non possent matrimonialiter cognosci, Ratio uero est, quia nullus sibi ipsi est cōsanguineus, affinitas autē contrahitur mediante consanguinitate, ideo inter uirum, & uxorem non est affinitas, nec uxor ipsa attinet ad ipsum uirum aliquo genere attinentiæ, quæ carnalem copulam

inter ipsos impediatur, cum matrimonium ordinatum sit ad prolis procreationē, quæ sine carnali copula fieri non potest, vel si tenere uellemus, quod inter uirum, & uxorem contraheretur affinitas, nō tamen prohiberet, matrimonium quoniam sequitur ipsum, sicut effectus suā causam, ideo non impediret matrimonium præcedens, sed bene matrimonium sequens, secundū Sco. ubi supra. causatur ergo affinitas inter uirū, & omnes consanguineos uxoris, & econuerso, & inde dicitur affinitas, quasi ad finitatem, quia duæ cognationes, quæ erant diuersæ, accedunt per matrimonium una ad fines alterius. s. ad cōsanguineos. ¶ Dicitur etiam, cum persona alteri consanguinea, quia affinitas necessario præsupponit consanguinitatem, qua mediante contrahitur, nam affinitas, præter consanguinitatem, addit carnalem commixtionem. ideo (secundum Bonauent.) ex his duobus, consanguinitate scilicet, & carnali cōmixtione: causatur, ad istum sensum, q̄ personæ, quæ commiscentur carnaliter, non sint consanguineæ. ideo aliqui dicūt, q̄ affinitas est uinculum, & proximitas personarum omni parentela carentium, & sic patet, q̄ affinitas necessario cōsanguinitatem præsupponit, ra-

tio quidem est, quia consanguinitas est uinculū per se, affinitas autem per accidēs, sed, quia omne per accidens habet reduci ad perse, ut dicit, Phil. 2. phy. te. com. 66. ideo affinitas consanguinitatem necessario præsупponit.

Affinitatis tria genera.

¶ Secundo est hic notandum, q̄ (secundū theologos) tria sunt affinitatis genera, primū genus causatur ex carnali copula mediante consanguinitate. secundum genus causatur ex carnali copula mediante affinitate, tertiū uero genus causatur ex utroq; ut inquit Riccardus in. 4. dist. 41. q. 4. & ista tria genera sic olim se habebant, q̄ impediabant matrimonium, sed modo remāsit tantum primum genus, cetera uero per Pontifices reuocata fuerūt, & quidem rationabiliter, quia, ut inquit beatus Thom. in. 4. si olim impediabant, hoc non erat propter affinitatem, cum illa duo genera deficiāt a uera affinitate, & ideo uidetur aliud genus attinentiæ, unde dicitur, q̄ mutat nupta genus, sed generata gradum, sed erant prohibita magis propter publicæ honestatis iustitiam, sicut illa attinentia, quæ contrahitur solum ex sponsalibus. secundo, quia frequentius difficultatem nubendi, & periculum animarum inducebant, ne igitur fieret illaqueatio ani-

marū rationabiliter Ecclesia illa reuocauit. Quare relinquitur, q̄ tantum de primo genere affinitatis proprie dictæ loquuti fuimus in diffinitione superius data secundum Sco.

¶ Tertio notandū, q̄ licet semper ex cōmixtione carnali debita contrahatur affinitas, non tamen in eodem gradu respectu illorum, quorum dicitur affinitas, & ideo habet gradus, sicut & ipsa consanguinitas, unde ad hoc cognoscendum ponit Sco. in. 4. dist. 41 regulam unam, quæ talis est, q̄ quoto gradu consanguinitatis aliquis distat ab alio, toto gradu affinitatis distat ab eodē illa, quæ est ab isto carnaliter cognita, & sic (secundum Scotū) affinitatis gradus mensurari debent secundum gradus consanguinitatis, & ratio potest esse, quia (ut dictum est) affinitas est uinculū per accidens, & ideo habet reduci ad consanguinitatem, quæ est uinculum per se, & ideo diffusio, & descensus affinitatis secundum ueritatem attenditur secundum consanguinitatem, & sic, sicut quattuor sunt gradus inclusiue prohibiti in cōsanguinitate, sic etiam & quattuor erūt in affinitate proprie dicta secundum Scotum.

¶ Sensus ergo quesiti est, utrum Papa possit, id est, an habeat facultatem, & potestatem in primo

Affinitatis gradus

Regula.

Sensus q̄ sit.

gradu affinitatis proprie dictæ, dispensandi. i. uel declarandi sic, q̄ in aliquo casu non repugnet statuto facto, uel omnino reuocandi statutum tale, & legem talē, q̄ amplius, & de cætero nō ualeat, & utroq; modo sensus potest bene adaptari ad questionem etc.

¶ Quantum ad secundum articulum principalem duo sunt uidenda, primo ad quam legem pertineat hæc prohibitio, & secundo determinare ueritatem questionis. quantum ad primum ad huc duo sunt uidenda, primo quod duplex est ista lex, secundo, an Papa circa illas dispensare possit.

¶ Quo ergo ad primum dico, q̄ quadruplex est lex. s. naturæ, Moisi, gratiæ, & humana.

¶ Lex naturæ (secundum Alexandrum de ales) duplex est, una, quæ dicitur prima regula exemplaris, quæ non est, nisi prima ueritas, & ista dicitur lex æterna, quæ non u. detur esse, nisi uoluntas diuina, secundum August. 22. cōtra Faustum dicēt. lex æterna est mēs diuina, seu uoluntas ordinem naturalem seruari iubēs, turbari uetans: & primo de libero arbi. ait. lex æterna est summa ratio, cui semper obtemperandum est, ex quo patet: q̄ sicut uoluntas diuina est simpliciter prima causa in genere causæ effici-

cientis

ciētis (ut probat Scotus in primo. d. 2. q. 1. quia in causis non est processus in infinitum, ut patet. 2. metaphy. t. c. 5.) sic ipsa est lex simpliciter prima in genere legis obligantis. Quare sequitur, q̄, sicut nulla causa secunda potest agere ipsa non agente (ut etiam dicunt philosophi, quia secundæ causæ in agendo dependent a prima, immo non agunt nisi, sicut prima, ut probat Scotus ubi supra) sic nulla lex potest obligare ipsa non obligante. Ex quo potest aliquantulum patere solutio ad unum quesitum, quod solent theologi querere, an. s. Papa possit obligare nos ad peccatum mortale: sed de hoc alias, cum nō sit præsentis speculationis, & alterius negotii, & de ista non loquimur hic. Alia est, quæ dicitur secunda regula, & ista est lex naturalis, quæ (secundum Alexandrum, & diuum Tho. 33. dist. 4. & alios doctores) non est, nisi quædam naturalis inclinatio, seu lumen quoddam naturale homini naturaliter inditum, quo dirigitur ad conuenienter agendum in actionibus propriis, de quo loquebatur Dauid in psalmo. 4. cū dicebat. signatum est super nos lumen uultus tui domine, etc. & ista lex est eadem apud omnes, sicut Philosophus dicit. 5. ethi. apud omnes dico

C

bene dispositos secundū naturā. vnde correlarie sequitur, q̄ lex ista naturalis non est increata, sed concreata homini a primāua sui creatione a summo conditore. Et hoc forte uoluit dicere Tullius in fine ueterū rethoricorū, cū dixit. Ius nature est, quod non opinio genuit, sed quædā innata uis inseruit, sic etiā in libro de legibus, q̄ lex ē ratio insita a natura, quæ iubet, quæ sunt facienda, prohibetq; contraria, secundum quam legem loquebatur Aug. dicens. Ad appetendam beatitudinem natura ipsa compellit, cui summe bonus, & incommutabilis beatus Creator hoc indidit.

¶ Sequitur secundo: q̄ lex ista realiter eadem est cum homine, quia omnis naturalis inclinatio eadem est realiter cum illo, cuius est, secundū Sco. in. 3. dist. 17. & 4. dist. 49. q. 9.

¶ Sequitur tertio, q̄ hic loquimur de lege nature maxime proprie, & strictissime, ut ipsa conuenit homini. Pro quo est notādum, q̄ lex nature dicitur potest capi tripliciter, uno mō cōmunissime, & sic competit omnibus tam sensibilibus, q̄ insensibilibus, rationalibus, & irrationalibus, inquantum scilicet operantur solo instinctu nature nullam presupponendo in semetipsis co-

Lex nature dicitur tripliciter capi potest.

gnitiouē, eo modo, quo dicitur ab Auerroē. 12. met. com. 13. q̄ opus nature est opus intelligentie non errantis, sic enim non requiritur, q̄ cognoscant, quoniam ab alio cognoscente diriguntur (ut philolophi dicunt) & sic, ut quidam dicunt, concordia omnium rerum pertinet ad legē talē cōmunissime, & uniuersalissime captā, quoniam sic inuenitur in omnibus rebus, & de tali forte loquebatur Plato in Timō, dum dixit vnum elementum non posse esse sine alio, cum ordinem maximum, proportionēq; habeant, in quo ordine Philos. 12. met. t. c. ult. uniuersali perfectionem posuit, hinc recte August. dixit, q̄ iudicium diuine largitatis est, q̄ qualibet creatura compellitur dare seipsam, etc.

¶ Secundo modo capitur proprie, ut est ratio quædam, secundum quam ipsa entia agunt, & operantur, ne dum instinctu nature, sed etiam cognitione, eo modo, quo ipsa bruta agunt, & talis lex magis (secundum diuum Tho.) debet dici extimatio naturalis, q̄ lex, quoniam (secundū Sco. in primo dist. 1. q. 5.) bruta ipsa ui nature impelluntur ad operandum, unde Dama. dicit, q̄ ducuntur, & non ducunt, ideo non regulantur proprio arbitrio, inde dicit Sco. prima dist. primi

C ij

q. 5. q. appetitus sensitivus similatur ferro qua-
si Adamanti infixio ui Adamantis attracto.

¶ Tertio modo capitur propriissime, ut conue-
nit agenti cum cognitione, & electione, & isto
modo loquimur hic.

¶ Verum est tamen, q. ista triplex acceptio iu-
ris naturalis potest etiam conuenire homini,
unde secundum primam acceptionem cōuenit
homini naturaliter tendere in locum propriū,
& quietem sibi conuenientem. Item & resistere
contrario, & huius.

¶ Sed secundum secundam acceptionem, con-
uenit homini propulsare iniuriā, appetere bo-
na delectabilia, fugere mala, tristitia, procreare,
educare, sceminis commisceri, tueri salutē, per-
petuari, quia unumquodq. (secundum Philoso-
phū. 2. de anima te. 34. & 2. celi. t. c. 64.) appetit
esse, & diuinum esse.

¶ Secundum uero tertiam acceptionem con-
uenit homini colere Deum, salutē patriæ quæ-
rere, bonum cōmune tueri, & augere, iniuriam
cum ratione propulsare, homini non insidiari,
& tandē alteri non facere, quod sibi nollet fieri,
& ecōuerso, & hoc est, quod diuus Tho. dix. 33.
& 36. dist. 4. & parte tertia .q. 65. ar. primo, q.

quædam consequantur rem ratione sui generis,
quædam uero ratione speciei, & ista satis patēt,
loquimur ergo hic de lege naturali tertio mo-
do tantum, ut supra dictum est. Sequitur .4. q.
lex ista naturalis non est ipsi uiatori lex perfe-
ctissima, patet, quia si sit, tunc sequeretur, q.
uiator ex puris naturalibus sine fide posset om-
nia, ad quæ tenetur, perfectissime cognoscere, &
adimplere, quod est falsum, & contra Paulum
ad Hebr. 11. sine fide impossibile ē placere Deo,
tunc etiam doctrina theologica non fuisset no-
bis necessaria diuinitus dari cōtra omnes theo-
logos, ut optime Scotus prima. q. prologi dedu-
cit, & hoc est, quod Baruch. 3. cap. dicitur. hic est
deus noster, & non estimabitur alius aduersus
illum, hic adinuenit omnem uiam disciplinæ,
& tradidit eam Iacob filio suo, & Israel dilecto
suo, post hæc in terris uisus est, & cum homini-
bus conuersatus est, etc. ex quibus uerbis appa-
ret nobis necessitas supernaturalis doctrinæ.

¶ Sequitur quinto, q. lex ista est indelebilis ab
homine, cum sit realiter eadem cum homine, ut
dictum est. Lex na-
turalis in-
delebilis

¶ Verum notandum est secūdum Alexandrū
tertia parte summæ. q. 27. q. aliquid esse delebile
est.

stat dupliciter, uno modo secundū essentiā, alio modo secundum effectum, primo modo lex naturalis est indelebilis, sicut patet per August. 9. de trinitate ca. 3. secundo modo bene est delebilis, sicut per exem. patet in Sole, quādo eclip/satur, ubi lux non deficit in se, & quantum ad essentiā, sed bene quantum ad effectum, qui est illuminare ista inferiora, sic de lege naturali, quæ est, sicut Sol, in nobis, nō deficit quantum ad essentiā in se, sed quantum ad effectū, puta quando homo auertitur a deo, & obtenebratur per peccatum.

Lex natura ad quid pertinet. ¶ Si autem quærat, an lex ista naturalis in homine pertineat ad intellectum: an ad uoluntatē? Respondeo, quod est utriusque, nā in intellectu est quædam naturalis inclinatio ad assentiendum uero, quoniam (ut inquit Sco. in primo dist. 1. q. 1. ad tertium) intellectus assentit uero secundū euidenriam ueri, & magis uero magis assentit, similiter in uoluntate (quæ est uirtus appetitiua, secundum philosophum. 9. met. te. com. 10.) est quædam naturalis inclinatio ad affectiōem boni, & ista naturalis inclinatio in utraque potentia dicitur lex naturalis, sunt. n. potētia subordinatæ secundū Sco. 3. dist. primi. q. 3. & alterius generis,

habentes idem obm, & sub eadem ratione formali, quātū est ex parte obiecti, ideo dicit Alexander ubi supra, quod lex ista respectu intellectus dicitur quasi illuminans rationem, undæ dicitur lex a legendo, quasi in ea legat intellectus, etiam dicitur quasi ligans, & arctans, & inclinās intellectum ad ueritatem, sed respectu uolūtatis dicitur quasi ad bonum instigans.

¶ Vbi nota, quod lex ista naturalis, secundū Sco. in. 3. & 4. dist. 26. post quintam conclusionem, & secundum Tho. 33. dist. 4, q. 1. ar. 2. non fuit uerbo, aut literis scripta, nec ei' præcepta, cū pauca fuerint, sed tantum cordibus hominū a summo conditore impressa.

¶ Secunda lex est scripta, seu lex Moyfi, quæ, si stetisset status innocentia, forte nō fuisset necessaria, sed, quia per peccatum primi parentis tota natura in ipso corrupta fuit, in quo erat tamq̄ in radice (ut dicit Sco. in .2.) ideo oportuit illam dari, nam quibus homines tunc uterentur isto iure naturali, non tamen cū illa ratiōe, qua debebāt, ratio, quia in illo naufragio amissa iustitia originali uires sensitiuæ factæ fuerunt rebelles rationi, unde anima in totum non poterat, nec etiam potest sine maxima difficultate

illas cohercere, nā(ut inquit Sco. in. 2. dist. 26.)
uoluntas coniuncta appetitui sensitiuo nata est
condelectari sibi, sicut intellectus cōiunctus sen-
sui natus est intelligere sensibilia, & si talis uo-
luntas multis appetitibus sensitiuis cōiungitur,
nata est condelectari omnibus illis, & ita non tā-
tum illum appetitum nō potest retrahere a suo
delectabili, sed nec etiam se ipsum homo uide-
tur posse retrahere sine difficultate a condele-
ctando illi appetitui, patuit hoc in ipso Cain,
qui fratrem suū interfecit, genes. 4. ca. unde, quan-
to magis homines multiplicabantur, eo magis
ab illo primo principio, & a uera ratione rece-
debant, crescebatq; iniquitas, & homines appeti-
tu non regulato a ratione uiuebāt: & forte hoc
uoluit Tullius dicere in principio rethoricorū
ueterum dicens, q̄ fuit quoddam tempus, cum
in agris homines passim bestiarum more uaga-
bantur, & sibi uictu ferino uitam procurabant,
nec ratiōe animi quicq̄, sed pleraq; iuribus cor-
poris administrabant, propter peccatum enim
in homine tunc, sicuti & nunc, lex concupiscen-
tiæ, & fomitis remansit, Deus autē misertus na-
turæ humanæ uoluit hanc legem scriptam dare
Moisi, & toti populo israelitico, primo ut di-
cit

Alexan. 3. parte sumina) in adiutorium legis nā Lex scri-
turæ, secundo in arctationem legis concupiscē-
tia, & fomitis. tertio ad figurandam legem gra-
tiæ, & euangelii, erant enim in illo populo tria data sit.
hominum genera, nam quidam erant duri ca-
pitis, quidam autē insipientes, & quidam erant
perfecti, & iusti, ideo dicit August. q̄ lex ista fuit
data duris in flagellum, & in onus, nam multa
erant in tali lege, quæ ad literam intelligendo
nō habebāt causam suæ institutionis, nisi onus,
& flagellum, sicut erat non comedere car-
nes porcinas, quantum ad literam non habet
causam institutionis, cū caro illa bona sit, sicut
aliq̄, quæ non prohibebantur, quoniam dicitur
gen. i. cap. & uidit Deus cuncta, quæ fecerat, &
erant ualde bona, ideo institutio fuit in onus, &
flagellum, quia erant duri capitis, licet secundū
moralitatem habeat causam propter gulosita-
tē, & immunditiā, etc. insipientibus, & rudibus
in pedagogum, sed iustis fuit data in signum fu-
turæ gratiæ, nam lex Moisi includit legem na-
turalem per explicationem in moralibus, inclu-
dit etiam legē gratiæ per significationem in ce-
rimonialibus, & obseruationem in moralibus,
& hoc fuit significatum Ezechiel. primo cap.

D

quando uidit rotam in medio rotæ, per quod dabatur intelligi, quod nouum testamentum cõtinetur in ueteri maxime, quantum ad illa, sine quibus non est salus, & ideo dicitur necessaria quantum ad moralia, & utilis quantum ad ceremonialia, & figuralia.

Diuisio legis.

¶ Diuiditur autem lex ista in quattuor partes seu libros scilicet in legales, historiales, sapientiales, & prophetales. Legales libri sunt quinque libri Moysi, qui pentateucus appellatur, ut sunt Genesis, Exodus, Leuiticus, Numeri, & Deuteronomium, in quibus sunt scripta præcepta, & mandata inducentia ad bonum, & retrahentia a malo.

¶ Ista autem præcepta in tria diuiduntur, nam quædam sunt moralia, quædam ceremonialia, & quædam iudicialia. Moralia sunt illa, quæ pertinent ad mores respectu Dei, & proximi, sine quibus homines non possent ad inuicem conuersari, nec conuenire, & hinc moralia dicuntur, & ista fuerunt decem, quæ in duabus tabulis data fuerunt Moysi, tria in prima tabula, & septem in secunda tabula, ut patet Deuter. ca. 5. & Exo. ca. 20.

¶ Iudicialia autem erant multa, sicut de lapidando blasphemum, & adultera, dando oculum pro

oculo, & huiusmodi, ut patet Leui. ca. 20. & Exo. ca. 21. Ista autem iudicialia fuerunt data ad correctionem, & punitionem transgressorum.

¶ Sed ceremonialia erant in magno numero, sicut de circumcidendo, Leui. ca. 12. de offerendo se ter in anno in Hierusalé Exo. ca. 23. de asperfusionibus, & oblationibus, lotionem manuum, simbriis uestimentorum, purificatione mulierum, & circumcissione infantium, de quibus omnibus genes. ca. 17. Numeri ca. 15. & fere in toto libro Leuitico, unde August. ad inquisitionem Ianuarii dicit, quod Rabbi Moyses enumerauit plus, quam sexcenta præcepta, unde patet, quod lex ista grauior fuit, quam lex gratiæ, & euangelica, ut dicit Sco. in. 3. dist. ultima, propterea Dominus dixit. Iugum meum suauis est, & ideo lex illa dicebatur lex poenæ, lex timoris, & lex seruitutis, poenæ quidem, quia occidens, timoris, quia difficilis, & seruitutis, quia magna onera habebat.

Libri historiales sunt decem. scilicet Iosue, Iudicum, Ruth, quattuor libri regum, Paralipomenon, Hestra, Thobias, Iudith, Hester, Iob, & Machabeorum libri.

Libri sapientiales sunt quinque. scilicet Parabola, seu peruerbia Salomonis, Ecclesiastes, Canticum, Sapientia, & Ecclesiasticus.

D i j

Libri pphetales sunt sex s. Ysaías, Hieremias, Ezechiel, Daniel, Psalterium, & libri tredecim prophetarum, ut sunt, Oseas, Iohel, Amos, Abdias, Ionas, Micheas, Naū, Abacuh, Sophonias, Agge^o, Zacharias, Malachias, & Baruch, & sic patet ueteris legis diuisio, & sūmatim declaratio. hęc igitur lex durauit a tempore Mosi usq; ad mortem ueri Messia, in qua omnia consumata fuerūt, huic legi Christus fuit obediens, quousq; uixit, & eam impleuit, ut dicitur Matth. 5. c. nō ueni soluere legem, sed adimplere, impleuit autem ipsam quadrupliciter, primo quia reddidit promissa, promiserat enim Abrahā, qd daret ei terram promissionis, idest, terrā uiuētium, & hoc impleuit, quando per resurrectionem, & ascensionem suam electos introduxit in terram uiuentium. Secundo impleuit, quia omnibus umbris ueritatem exhibuit, ut sacrificiis legalibus, quæ faciebant de animalibus, quando seipsum in ara crucis obtulit, nam ipse per omnes illas hostias significabatur. circūcisioni, quando, nedum in membris circūcidit in spe, sed etiam in re. Sabbato literali, quando suis sabbatismum æternitatis tribuit. Tertio impleuit, quia moralibus præceptis cumulum perfectionis addidit

dicens. diligite inimicos uestros, etc. Quarto impleuit, quando asperitatem iudiciorum legalium temperauit mutans aquam legis in uinum euāgelicę dulcedinis, quod significauit in nuptiis Iohannis. 2. c. temperauit quidem per uiam misericordię, sed in morte Christi, quia noua lex, & perfectior succedere debebat, ideo omnia, præter moralia, cū Christo crucifigi, & sepeliri, & mori debebant, nec tamen cum illo resurrexerunt, hinc patet Christianos sabbatū non custodientes benefacere, etc.

¶ Tertia lex est euāgelica a Christo legis latore, Tertia & mūdi Salvatore nobis data, cuius necessitas lex. apparet primo ex uoluntate Dei sic ab æterno ordinantis se daturum talem legem, unde & pphetæ spiritu sancto illustrati per tempora prædixere Deum daturum legem talem, nam Esaie .2. c. dicitur, & erit in nouissimis diebus præparatus mons domus domini supra uerticem montium, & eleuabitur super omnes colles, & fluēt ad eum omnes gentes, etc. & Hierem. 31. c. dicit. Ecce dies ueniunt, dicit dominus, & feriam domui Israel, & domui Iuda fœdus nouū nō secundum pactum, quod pepigi cū patribus uestris in die, qua eduxi eos de terra Aegypti, pactū,

quod irritum fecerunt, sed hoc erit pactū, quod
faciam cum domo Israel post dies illos, dicit do-
minus, dabo legem in uisceribus eorū, & in cor-
de eorum scribā eam, etc. sic etiā patet Danie.
9.c. ubi dicitur, q̄ post .72. hebdomadas occidet
Christus, & deficiet hostia, & sacrificium, & non
erit eius populus, qui eum negaturus est, & ci-
uitatem, & sanctuarium dissipabit populus cū
Duce uenturo, & finis eius uastitas, & post finē
belli perseuerabit desolatio, etc. exq̄bus uerbis
patet legem Moysi defecturā, unde & noua suc-
cedere debebat. Secūdo apparet ex ratione ma-
ioris perfectionis, quoniam hęc lex est ultima,
ut patet Matth. 26.c. in processu autē de imperfe-
cto ad perfectū (ut inquit Scotus in .2. d. 4. q. 1.)
posteriora sunt perfectiora, iuxta illud Philof.
8. phi. t. c. 58. & 9. meta. t. c. 15. posteriora genera-
tione sunt priora perfectione, tum etiam, quia
est proxima perfectissimo statui finalis beatitudi-
nis, ergo est perfecta, quia .5. meta. t. c. 16. primū
est, qđ est primo principio p̄pinquius, sed nō est
prior tempore, ergo perfectione, tum deniq; qđ
(ut inqt Paulus ad Hebræ. 7.c.) lex illa neminē
ad perfectum duxit, sicut lex gratiæ, primo, quia
nemini ostendit uiam perfectionis, quia in illa

non erant consilia, secundo, quia, ut in plu-
tus, secundum generalem statum suum illa lex im-
plebatur ex amore seruili, qui non est perfectio-
rum, sed incipientium, tertio, quia lex illa etiā
spiritualiter impleta ante incarnationem nemi-
nem penitus absoluebat a pœna, & a culpa, sicut
patet de sanctis patribus, qui etiam descēdebant
ad Limbum, seu ad inferos, uerum circa ipsam
non oportet satis immorari, solum notandum
est, qđ diuiditur, sicuti uetus testamentum, in
quattuor, unde libri legales sunt libri .4. euan-
gelistarum, in quibus continetur tota lex noua
a Christo tradita.

Libri historiales sunt Actus apostolorū, in qui-
bus res gestæ per Christi apostolos declarantur.
Libri sapientiales sunt ep̄læ apostolorum, in
quibus sapientia nouæ legis per exempla, &
p̄cepta traditur.

Libri p̄phetales, ut ē liber Apocalypsis Ioānis,
in quo status futurus Ecclesiæ Christi pradicē,
qui tot habet mysteria, quot uerba secundum
Hieronymum.

Libri legales in lege ueteri continebant tria .s.
moralia, iudicialia & cerimonialia. moralia in
lege nostra sunt illa decem, sicut in lege ueteri,

Illa enim non fuerunt mutata, quoniam nullius erant figura, iudicialia autem sunt euacuata, & non sunt, nisi ut legis latores declarant, ceremonialia autem in paruo numero remanserunt, quia tantum habemus septem sacramenta.

Ideo lex ista dicitur lex gratiæ spiritualis, uiuificans amoris, libertatis, & facilitatis.

Contra malos prælatos. Correlarie sequitur ex prædictis, quod male faciunt Prælati imponentes onera multa, & grauiam humeris subditorum, quæ tamen digito suo leuare nolunt, sic enim non erit lex facilitatis, & ideo aduertant Prælati, quod Petrus apostolorum princeps in actibus apost. ca. 15. nunc ergo, inquit, quid tentatis Deum imponere iugum super ceruices discipulorum, quod neque nos, neque patres nostri portare potuimus, sed per gratiam domini Iesu Christi credimus saluari, quemadmodum & illi, etc.

Quarta lex. Quarta, & ultima lex est humana, sicuti ius civile, & ius canonicum, & ista lex in tantum est bona (ut dicunt Scotus & Ricardus in. 4.) in quantum deriuatur a lege nature, & diuina, & circa hæc non oportet satis immorari, hæc de primo articulo.

Secundus articulus. Quantum ad secundum articulum minus principalem, an. s. Papa dispensare possit circa prædictas

leges, primo dicam de lege nature, & pro maiori noticia præmitto (secundum Scotus. 37. dist. 3. & 17. & 33. dist. 4.) quod aliquid dicitur esse de lege nature dupliciter, uno modo strictissime, & proprie, alio modo communiter, primo modo adhuc dupliciter, uno modo tanquam prima principia practica nota lumine rationis naturalis, seu nota ex terminis, sicut in speculabilibus primum principium est notum ex terminis, sicut dicitur primo Poster. te. co. 6. quod principia cognoscimus, in quantum terminos cognoscimus, & talia principia sunt indemonstrabilia ex. 8. Phy. & primo Poste. te. com. 23. & sic in tali gradu est primum principium practicum notum ex terminis, sicut quod bonum est faciendum, & malum fugiendum, uel quod summum bonum est amandum, ista. n. nota sunt ex terminis, unde dicuntur ista in practicis, sicut in speculatiuis, Axiomata, seu communes animi conceptiones, ut Boetius ait, seu dignitates, ut primo poster. te. com. 5.

¶ Secundo modo primi membri tanquam conclusiones necessario sequentes ex talibus principiis, & ex eis euidenter deductæ, uel deducibiles ex illis principiis, quæ sunt per se nota.

¶ Secundo modo aliquid dicitur esse de lege

E

naturę communiter, & extensiuę, sic .s. q̄ est multum consonum legi naturę (licet nō sequatur necessario ex principiis practicis, quę uere sunt de lege naturę) intantum, q̄ statim notum est omnibus illud esse consonum, & conuenire tali legi naturę, & talia sunt omnia uera practica, seu cōclusiones, quę omni intellectui apprehendenti sunt notę ex terminis conuenire tali legi, sicut sunt pręcepta secundę tabulę.

Contra
Gratia/
num.

¶ Ex quo sequitur, q̄ Gratianus dicendo, q̄ omnia, quę sunt ueteris, uel noui testamenti, sunt de lege naturę, non recte sentit, quia nec illa oīa sunt principia practica nota ex terminis, nec conclusiones ex illis principiis necessario sequentes, nec uera euidenter consona talibus principiis, & conclusionibus, nisi forte ipse capiat ius naturale, sicut loquitur Isidorus (ut inquit diuus Tho. 33. dist. q. 1. ad quartum argumentū) pro iure positiuo, ut est ab Authore naturę, & sic omnia talia sunt de lege naturę, quę sunt ab ipso Deo, & sic bñ dicit, ut inquit Sco. 17. 4. aliter non, etc.

Tunc isto præmissis dico secundum Sco. ubi supra, q̄ in his, quę sunt de lege naturę primo mō, nulla cadit dispensatio, & ideo eius oppositū

semper est peccatum, sed talia sunt immutabilia tam secundum potentiam creaturę, q̄ etiā Dei, & semper eodem modo se habent, & ratio est, quia, quę sunt uera ex terminis, siue consequentia ex talibus ueris necessariis, sicut sunt conclusiones, præcedunt omnem actum uoluntatis etiā diuinę, quoniam eorum conformitas, & ueritas oritur necessario ex natura extremorum, ex septima q. quolibeti, & 14. q. eiusdem, unde talia habent suam ueritatem etiam per impossibile circumscripto omni uelle, ut patet. 3. distin. primi. q. 4. propter quod uoluntas diuina (ut inquit Sco. 39. distin. primi, & 14. q. quoli.) nō determinat de necessariis, sed de cōtingentibus. Quare patet s̄m Sco. cui etiā cōsentit Gulielmus Antiodorēsis in suo tertio tractatu. 7. q. 5. q̄ circa talia de lege naturę nō cadit dispensatio aliqua. Sed circa illa, quę sunt de lege naturę secundo modo communiter, & extensiuę. d. Sco. q̄ bene cadit dispensatio, & hoc in casu, quando scilicet recta ratio dictaret legem illam reuocandā, sicut quando ex dispensatione, & reuocatione illius legis sequitur maius bonū, q̄ ex obseruatione illius legis, sicuti multiplicatio proles in ordine ad cultum diuinum est melior, q̄ paucitas, & ex

E i j

de lege naturæ, & tamen hoc postea iure posi-
tuo humano reuocatum fuit, ergo in lege na-
turæ cadit, nedum secunda dispensatio, sed etiã
prima, quod fuit negatũ, antecedens pro utraq;
sui parte est Scoti in. 4. dist. 15. q. 2. articulo pri-
mo, cõsequẽtia ẽ bona, aliter esset dicẽdũ, q̄ pri-
mus reuocans, & faciens contra illud diuidendo
dominia rerum peccauit mortaliter, & sic Noe,
uel Abraham, & Loth, uel quicũq; alius fuerit,
peccauit mortaliter, quod non uidetur dicen-
dum. Respondeo secundũ Gulielmũ Artificio-
dorensem in. 3. tract. 7. q. 1. q̄ illa, quæ sunt de le-
ge naturæ, sunt in triplici dña, quædam ut p̄-
cepta, quædam ut prohibitiones, quædam ut de-
monstratiões, prima, ut quæcunq; uultis faciant
uobis homines, facite illis, secunda, ut quod tibi
non uis fieri, alteri ne feceris, sed demonstratio
est dictamen rectę rationis dictantis, quod iustũ
est non simpliciter, sed secundum diuersitatem
statuum, & casuum emergentium, ut forte est
illud, uim ui repellere licet, & secundum Ale-
xandrum capitur hic demonstratio pro consilio.
Ad duo ergo prima bene obligamur, quoniam
ad illa reducuntur præcepta decalogi, ad primũ
præcepta affirmatiua, ad secundum præcepta ne-
gatiua, inde tenet Sco. 37. dist. 3. q̄ præcepta deca-

logi sunt de lege naturæ, sed ad illa, q̄ se hñt, ut
demonstratiões, nõ obligamur lege naturæ, nisi se-
cundũ diuersitatẽ statuũ aliquãdo sic, & aliquã-
do nõ, nec inconuenit, q̄ talia sint uariabilia, nã
uẽdicatio uidet̄, q̄ sit de iure naturæ, & tñ Do-
minus p̄cepit cõtrariũ dicens, Qui percusserit
te in unã maxillã, p̄be ei & alterã, & q̄ uoluerit
tibi auferre tunicã, dimitte ei & pallium, tẽpus
n. & locus sic se offerebant, q̄ per nimia man-
suetudinẽ trahendi erãt homines ad Deum, q̄
ergo oĩa sint cõmunia, cadit sub demonstratiõẽ,
qa non fuit præceptũ iuris naturalis simpliciter,
sed tñ secundũ qđ, ideo in statu naturæ corru-
ptæ nõ est præceptũ, nec debet esse, quia sic mu-
tua cõde periret genus humanũ, inde doctores
dicũt Platonẽ grauiter errasse, qui posuit omnia
esse cõmunia, sic etiã Scotus. 15. d. 4. q. 2. ar. pri-
mo, & hoc uoluit dicere dñs Bonauentura in.
26. dist. 4. dicẽs, q̄ ius naturale quẽdã dictat sim-
pliciter, & quẽdã secundũ tẽpus, simpliciter, ut
Deũ amandum, secundũ tempus, ut oĩa esse cõ-
munia, & talia bene mutari possunt, & per hoc
soluitur dubitatio facta dicẽdo, q̄ cõsequẽtia bñ
cõcedit̄ in his, q̄ sunt de lege naturæ, ut demõ-
strationes, nõ aut, ut p̄cepta, uel ut p̄hibitiones,

Ius natu Alexander tamen de ales. 3. parte summe .q. 27.
ra quo aliter diceret ad hoc, q. s. utrumq; , tā q oia sint
mō mu communia , q̄ diuisio dominiorum est de lege
tabile. natura, & ideo non sequitur, q lex uarietur, nā
eadem lex , quę ante peccatum dictauit omnia
esse communia, eadem etiam post peccatum di-
ctauit esse dominia diuidenda, sicuti per exem-
plum eadem ars medicinę iudicat uinum esse
sanum , & eadem ars negat uinum ipsi ægroto,
sic eadem lex dictat sanę naturę omnia esse cō-
munia, & ita debere esse, & tamen eadem dabit
naturę egrę propter peccatum proprietatē rerū,
propter iurgia, & cōtentiones, quę inde possent
oriri, ideo .d. q legem naturę esse mutabilem
intelligitur, dupliciter, uno modo quantū ad ra-
tionem p̄ceptorum , alio modo quantum ad
obseruatiā illorum respectu nostri, primo modo
immutabilis est, secundo modo est mutabilis, si-
cuti medicus quandoq; mutat p̄cepta languē-
tibus, & tamen ratio artis medicinę in se manet
eadem , etc. sed dubium est an ille , qui primo
uēdicauit sibi dominium rerum, peccauit mor-
taliter, ut dicitur in argumento, quoniam, q̄uis
illud sit dispensabile, ut dictum est , tamen ui-
detur , q̄ quis propria auctoritate non poterat
sibi

sibi ascire aliquid, maxime cum dicat August.
Qui ietissimam uitam ducerent homines in ter-
ris, si hæc duo e medio tollerentur. s. meum , &
tuum, dico secundum Scotum in. 4. d. 15. q. 2. q̄
q̄uis illud p̄ceptum de habendis omnibus cō-
munibus fuerit reuocatum post lapsum , & ra-
tionabiliter, quia (ut patuit) talis cōmunitas erat
contra pacificam conuersationem hominum, ta-
men illo p̄cepto reuocato non fiebat actualis
distinctio rerum per legem naturę, quia illa nō
determinant ad opposita, ut uidetur, nec p̄ legē
diuinam, ut patet per Aug. super. Ioan. c. 2. quo
iure defendis uillas Ecclesię diuino, an humano?
vñ unusquisq; possidet, quod possidet: nōne hu-
mana uolūtate: nā iure diuino Dei est terra, &
plenitudo eius. Ideo ex hoc sequitur, q̄ prima
distinctio dominiorū fuit facta aliq̄ lege positua
lata a Patre, siue Principe, siue cōmunitate iuste
regnante, uel regente, & hoc modo uidetur pro-
babile fuisse factum post diluuium a Noe filiis
suis, uel ab ipsis met de concordia inter se, sicut
legitur de Abraam, & Loth. gen. 13. cap. & quia
hoc nō fecerunt ex cupiditate, sicut Nembroth.
gen. 10. cap. qui erat oppressor hominum, unde
& peccauit mortaliter, sed, quia uidebant esse

F

nociuum omnia esse communia in natura lapsa, ideo non peccauerunt, quicumque fuerunt, & hoc Dominus prędixit Gen. 3. c. cū diceret. in sudore uultus tui etc. Aug. autem loquitur de meum, & tuum ex cupiditate, & auaritia, quę uexant capita multorum.

De lege autē Mosaica, & Euangelica (loquor de illis in quantū continent illa, quę sunt de iure diuino, ut p̄cepta omnino necessaria ad salutē) sic dico, quod non patiuntur primam dispensationem, cum ius diuinum sit immutabile, inde est, quod Papa nec posset instituire unum sacramentū in Ecclesia, nec etiā posset tollere unum de septem sacramentis, sicut patet a Sco. in. 4. distin. prima. q. 3. articulo secundo, sed dico, quod bene patiuntur secundam dispensationem, quam aliqui dicunt, & nominant interpretationē, & diuidunt eam primo in declaratiuam, & istam patitur ius diuinum, sicut exmpli gratia Papa declararet hanc, Quos deus coniunxit, homo non separet, ut intelligatur ne dum de coniunctione animorum, sed corporum nō solum per sponsalia, sed per carnalem copulam, & huiusmodi.

¶ Secundo diuidunt eam in restrictiuam, ut si Papa prędictam propositionem arctaret dicēdo,

quod est uera, dummodo non sit copula talis inter duos, quorum unus esset conuersus ad fidem, & alter nollet conuerti, sicut habetur. i. Cor. c. 7. ¶ Est & tertio interpretatiua, quam dicunt distributiua, & ampliatiua, quę patet.

Si uero loquamur de his, quę non sunt de perfectione legis necessario, sicut sunt consilia, sine quibus salus animę esse potest, nulli dubium, quod Papa circa illa dispensare potest, specialiter autē de lege mosaica dico, quod Papa posset de iudicialibus euacuatis multa, quę sibi placerēt, capere, & illa statuere a christianis obseruanda, & talia (ut inquit Sco. in. 4. dist. 15. q. 3.) obseruarent, nō ut Mosaica, sed ut a Pontifice potestatem habente instituta, & propter hoc non esset iudaizare.

¶ De quarta autem lege non oportet immorari, quia qui potest condere legem, & circa illā, ut sibi placet, dispensare potest.

¶ Nunc principaliter quantum ad secundum articulum uidendum est de matrimonio, arti. primo, & eius gradibus, ad quam legem pertineant, ut uideamus, quam dispensationem habere possint, & primo dico quantum ad primā legem secundum diuum Tho. 26. dist. 4. & 3. parte. q. 41. articulo primo, & secundum Riccardum.

F i j

26. dist. 4. q. 1. q. aliquid esse de lege naturæ stat dupliciter.

¶ Uno modo tamq̄ ex principiis naturæ necessario causatū, sicut moueri sursum est igni naturale, & terræ deorsū, ut patet etiā primo de celo.

¶ Alio modo dicitur naturale illud, ad quod natura ipsa inclinatur, sed illud cōpletur mediāte libero arbitrio, sicuti actus uirtutum dicuntur naturales isto modo, ad propositum matrimonium non est de lege naturæ primo modo, sed bene secundo modo, pro quanto ratio naturalis ad ipsum inclinatur dupliciter, primo quantū ad eius principalem finem, q̄ est bonum prolis, q̄a natura non intendit solum generare, sed etiam intendit promotionem generati usq̄ ad perfectum statum maxime in hominibus, in quibus filii indigent cura utriusq̄ parentis usq̄ ad magnum tempus. Secundo modo quantum ad finem minus principalem, qui est mutuum obsequiū sibi a coniugibus in rebus domesticis impensum, quoniam, sicut natura dicitur homines simul cohabitare, quia unus nō sufficit sibi in omnibus, quæ pertinent ad uitam (solus enim Christus sic sibi sufficit, ut inq̄t Sco. in. 4.) vñ, ut inq̄t Philosophus, homo natura dicitur ani-

mal sociabile, ciuile, & politicum, sic etiam ratio naturalis dicitur hominem cum uxore habitare, ut suos defectus mutuo suppleant.

¶ Scotus uero in .26. dist. 4. ar. 3. reducit se ad distinctionem supra assignatam, & .d. matrimonium esse de lege naturæ secundo modo, & non primo modo, ut supra uidere poteris, & sic patet matrimonium esse de lege naturæ, per hoc etiam patet ad legem Mosaicam pertinere.

Sed an sit de lege diuina? Alexander. 3. parte. q. 27. d. q̄ matrimonium potest dupliciter considerari, uno modo ut res, alio ut signum, primo modo est de lege naturali, quia sic est coniunctio maris, & foeminae.

¶ Secundo modo in quantum est signum efficaciter significans effectum inuisibilem, non est de lege naturæ, sed de lege diuina, quia sic instituit, & hoc non est inconueniens scilicet, q̄ ab alio sit res, & ab alio sit signum, sicut circulus ab alio potest habere, q̄ sit circulus, & ab alio, q̄ sit signum ante tabernam, etc. Scotus uero ubi supra dicit, q̄ ex quo est de lege naturæ secundo modo (ut dictum est) & illud, quod non est de lege natu-

ra nisi secundo modo, non est omnibus manifesta, ideo expedit necessitatem illius precepti a lege diuina determinari maxime, quia homines minus obediunt soli legi naturae, quam Deo precipienti, & sic est de lege diuina, non oportet autem, quod sit a lege humana, quia leges humanae uerique sunt apud diuersos, & sic patet matrimonium ad utramque legem pertinere.

Matri- Verum notandum est secundum dominum Bonauenturam, & alios, quod preceptum matrimonium non obligauit non semper, sed secundum tempus, quomodo & ideo, quando pauci erant, oportebat multiplicare prolem ad cultum dei, ideo & in lege naturae, & Mosaica erat preceptum, uel Deus (ut inquit Sco. 26. 4.) ante, & post diluuium precepit dicens. Crescite, & multiplicamini, sed cessante isto casu cessauit preceptum, fuit enim secundum Sco. preceptum affirmatiuum, & ideo non obligauit, nisi pro loco, & tempore. Qua propter institutio secunda tempore legis gratie indulgentiam habuit, & non preceptum, nam matrimonium in statu innocentie fuisset ad officium tantum, sed post lapsum fuit, sicuti & nunc, ne dum ad officium, sed etiam ad remedium.

Verum, quia theologi dicunt, quod matrimonium

est uinculum perpetuum, & indissolubile, ideo, ut melius uideamus dispensationem, quae fieri posset, uidendum est de ista indissolubilitate unde sit, & dicunt aliqui, sicuti est Paulus Burgensis super Bibliam, quod ista indissolubilitas non est de lege naturae, nec de iure gentium, nec de iure diuino consistenti in ueteri testamento, sed de iure diuino consistenti in lege Euangelica, & de iure canonico sequente uestigia eius.

Nicolaus autem Lira super Mattheo. 19. ca. d. quod indissolubilitas ista primo est de lege naturae, quoniam, sicuti uidemus, quod quaedam animalia instinctu naturali coniuguntur inseparabiliter tempore, quo uacant generationi maxime, in quibus sola foemina non sufficit ad nutritionem proles, immo aliqua toto tempore uitae, sicut quidam dicunt de Turtura, sic etiam ratio naturalis, quae est propria homini, dicitur quod inseparabiliter iungatur uxori maxime, cum naturam humanam magis ordinatam esse oporteat, quam naturam brutorum, est etiam & secundo de iure diuino in utraque lege, in ueteri scilicet, quia Gene. 2. dixit Deus, quod erunt duo in carne una, in noua autem lege Matthei. 19. ubi dixit, Quos Deus coniunxit, homo non separet, & propter hoc Nicolaus de Lira

Matri-
monium
quid sit.

.d. q̄ inseparabilitas ista est de ratioe matrimo-
nii, cum ponatur in eius diffinitione, ut patet
per omnes theologos, maxime per Sco. qui in
.26. dist. 4. sic diffinit matrimonium dicens, Ma-
trimonium est uinculum indissolubile inter
marem, & foeminam ex mutua translatione
potestatis corporum suorum in se inuicem. facta
ad procreandam prolem, & debite educandam,
& ista diffinitio est declaratiua illius, qua Ma-
gister sen. assignauit in .17. dist. 4. ideo Christus
in Euangelio Matth. 19. ca. loquendo de dimis-
sione uxoris in ueteri lege, quasi tale dimissio-
nem calumniando dicit, q̄ Moises ad duritiam
cordis eorum permisit, sed ab initio nō fuit sic,
unde concludit, q̄, qui dimittit uxorem, & alia
ducit, mœchatur, & qui uxore ab alio dimissam
ducit, etiā mœchatur, hinc Riccardus quadrage-
octaua. 4. arti. 2. q. 4. & diuus Thomas. 35. dist. 4.
arti. 5. & 3. par. q. 42. ar. 5. & dominus Bonauen-
tura. 27. dist. 4. & omnes Theolo. dicunt matri-
monium esse uinculum indissolubile, quod cō-
firmans Aurelius Augustinus (ut testatur Ni-
colaus) ait, manat inter uiuentes coniugale
uinculum, quod nec separatio, nec cum aliquo
iunctio potest auferre.

¶ Vnde uidetur sequi, q̄ uir uiuente uxore nō
potest ad aliam copulam transire. Correla-
rium.

¶ Alexander etiam. 3. par. q. 27. tenet cum Ni-
colao, q̄ inseparabilitas ista & sit de iure naturæ,
pariter & diuino.

¶ Sco. uero, cui firmiter adhæreo. 26. dist. 4.
dicit, q̄ ista inseparabilitas nō est de lege naturæ
presse sumpta, sed bene de lege naturæ commu-
niter, p̄ quāto multū est conformis legi naturæ,
quia, nisi uir, & uxor perpetuo adhærent,
sed pro libito separari possent, hoc esset contra
bonum proles, quia sic pater forte non co-
gnosceret filium, secundo contra bonum
familie, & contra bonum ciuitatis, quia
ciues non sic amicabiliter adhærent, sicut
nunc ex ratione propinquitatis, & parentela
faciunt.

¶ Secundo dicit, q̄ est de lege diuina,
quia, cum ista obligatio sit difficilis, quia per-
petua, nulli obligarent se communi obligatio-
netali, nisi ad hoc esset aliquid astringens, &
licet obliget ad hoc lex naturæ, quia tamen (ut
patuit supra) illa, que sunt de lege naturæ se-
cūdo modo dictæ, nō sunt oībus manifesta, ideo

G

oportet talem obligationem a lege diuina de-
terminari, & maxime, quia homines minus obe-
diunt legi naturæ, quàm Deo præcipienti, & minus
timent conscientias proprias, quàm authoritatem
diuinam. Quare patet talem indissolubilitatē
esse de lege naturæ, simul & diuina.

¶ Burgenſis autē male ſenſit in hac parte, niſi
capiat legē naturæ, primo mō proprie, & ſtrictiſſ.
Corre / Ex omnibus dictis concluditur correlarie, quod
lariū no / Papa nullo modo poſſet diſſoluere matrimo-
tabile. nium, ut ſeparatione facta uterq; coniugum nu-
bere poſſet, nec etiam diſpensare poſſet, quod ma-
trimonium contraheretur duraturum ad tēpus,
immo illud nō eſſet uerum matrimonium, ut
ſatis patet ex prædictis, nec in hac parte aſſen-
tio aliquibus Canonistis partem affirmatiuam
tenentibus (quibus undiq; ſint præclariffimi uiri)
ſed magis theologis in hoc credendum eſt, ma-
xime cum dicat beatus Thomas in quodā quo-
libet. & Antonius de Butrio (ut refert Archie-
piſcopus Florentinus in prima par.) quod declara-
tiones materierum, quæ reſpiciūt ius diuinum,
magis ſpectāt ad theologos, & in hoc Canonistæ
debent ad eos recurrere, cum ergo indiffolubi-
litas matrimonii pertineat ad ius diuinum ſe-

cundum omnes theologos ergo de ipſa ſtandū
eſt dictis theologorum, & nō Canonistarū, inde
dicit diuus Aug. (ut refert Antifiod.) quod matri-
monium ita in Eccleſia confirmatum eſt, ut nō
liceat uiro pro ſterili, dum ipſa uiuat, ſœcūdiſ-
ſimam accipere, quæ uerba manifeſta ſunt pro
correlario noſtro, cum alia aucto. Aug. quæ ſu-
pra adducta eſt, ſimul cum uerbis Pauli prima
ad Corin. c. 7. Præcipio non ego, ſed Dominus
uxorem a uiro nō diſcedere, & e contra, & ideo
bñ dixit diuus Thomas in .4. d. 33. q. 2. ar. 2. quod
matrimonium, ex quo inſtitutum eſt, ut ſit Ec-
cleſiæ ſecramentum, manente tali inſtitutione
non poteſt ſub diſpenſatione cadere quantū ad
ſeparabilitatem, niſi forte ſecundo modo diſpē-
ſationis, quæ eſt diuina, ut ex uerbis eius patet.
hinc Valerius Max. lib. 2. c. 1. laudat antiquam
Vrbis Romę conſuetudinē, in qua (ut Aulus
Gellius lib. 4. c. 3. dicit) p. 523. annos ab eius ere-
ctione non fuit repudium, acriter repræhen-
dendo Spurium Carbiliū, qui primus uxorem
repudiauit, quia ſterilis erat, unde, licet tolera-
bili ratione motus fuiſſet, quia ſ. liberorum cā,
repræhenſione tamen non caruit, & hoc, quia
maiores, & antiqui arbitrabantur cupiditatem

liberorum fidei coniugalis, qua inseparabilitas promittitur, non esse preponendam, ecce quod etiam ab infidelibus indissolubilitas matrimonii maxime colebatur, etc.

Indissolubilitas unde sit. Si autem queras, unde innascitur ista obligatio indissolubilis? Respondeo secundum Scotum quod innascitur e duobus, primo e uoluntatibus conjugatorum, quia oportet ipsam esse uoluntariam, aliam minus placeret sibi mutuo, si cogerentur, quia quod quis non eligit, profecto non diligit, quod autem non diligit, facile contemnit, & ideo uoluntates consentientes, ut inquit Scotus 31. & 33. dist. 4. sunt causa instrumentalis istius perpetue obligationis. secundo innascitur ex ordinatione diuina, tamquam ex causa principali, & effectiua, prouenit etiam secundum Bonauenturam ex significatione dispositiue, quia significat unionem indissolubilem Christi, & Ecclesie secundum conformitatem nature, naturam enim, quam Verbum assumpsit, nunquam dimisit secundum Damas. libro. 3. ca. 26. sic ergo patet matrimonium esse omnino indissolubile, hinc Saluator Matth. 19. ait propter hoc, scilicet actus generationis, dimittet homo patrem, & matrem, & adheret uxori, & erunt duo in

carne una, sic etiam Mar. 10. cap. & Luc. 16. cap. ubi (ut dicit Alexander) innuit duplicem unionem, scilicet unionem, que est per consensum animorum, cum dicit, & adheret uxori sue, & unionem, que est per carnalem copulam, cum dicit, & erunt duo in carne una, & sequitur ibidem finaliter Saluator dicens, quod ergo Deus coniunxit, scilicet inseparabiliter per totam uitam, homo non separet sua scilicet propria uoluntate, etc.

Nunc uero magis ad particularia descendendum, quero de gradibus, qui communiter assignantur in matrimonio, an sint de lege nature, uel diuina, uel positiua humana? & dico secundum Alexandrum. 3. p. q. 27. quod quidam gradus sunt a natura, idest a lege naturali, quidam uero a lege diuina. a lege nature sunt pater, & mater, sed a lege diuina sunt frater, soror, & huiusmodi, & possunt pertinere ad legem nature secundum Alexandrum. unde lex naturalis quaedam dicitur ut debita, & quaedam ut honesta, excipit ergo patrem, & matrem ut debitum, sed excipit fratrem, & sororem, non quia debitum, sed quia decens, & honestum, maxime in natura multiplicata,

etiam patrem, & matrem excipit, quia fieret cō-
fusio ordinis generationis, & hunc gradū Chri-
stus etiā excepit Matth. 19. cū dixit, Relinquet
homo patrem, & matrē, & adhærebit uxori suę,
non sic autē de fratre, & sorore, ideo (ut dicitur
gene. 4. ca.) Cain contraxit cum propria sorore.

Gradus ¶ De lege autem diuina excipiuntur omnes
phibiti a illi gradus, q̄ sunt Leuitici. 18. ca. scilicet pater,
diuina le. mater, nouerca, soror ex utroq; parente tam in
ge. matrimonio, q̄ extra genita, soror ex altero pa-
rente tantum, neptis, amita, matertera, uxor pa-
trui, nurus uxoris fratris, priuigna, soror uxoris,
& ij sunt gradus, qui ponuntur Leuitic. 18. ca.
in quibus uerbis apparet, q̄ de consanguinitate
non prohibetur, nisi primus gradus, cum dicit,
Turpitudinem sororis tuę non reuelabis, & se-
cundus gradus cum dicitur, Turpitudinem filię
filii tui, uel neptis non reuelabis.

¶ De affinitate uero non prohibetur, nisi pri-
mus gradus, cum dicitur, Turpitudinem sororis
uxoris tuę non reuelabis, alii uero non leguntur
prohibiti, etc.

Sed contra prædicta dubitatur, & primo de cō-
sanguinitate, quoniā (ut patet gene. 4. ca.) Cain
accepit sororem suam, ergo primus gradus con-

sanguinitatis non prohibebat, uel peccauit
mortaliter.

¶ Item de affinitate arguitur, quia gene. 29. &
30. ca. dicitur, q̄ Jacob habuit duas sorores si-
mul, Liam. s. & Rachelē, ergo primus gradus af-
finitatis nō impediēbat, uel peccauit mortaliter.

¶ Itē gene. 38. habetur, q̄ Iudas dedit Thamar
duobus filiis suis successiue. s. primogenito suo
nomine Her, & alteri filio nomine Ona, & p̄-
misit eā alteri filio suo nomine Sela, ergo pri-
mus gradus affinitatis non impediēbat.

¶ Item & .4. uidetur contradictio Leuitici .18.
& Deuterono. 25. ca. nā ibi prohibetur primus
gradus affinitatis, sicuti etiā in noua lege Lucę.
.3. ca. hic uero præcipitur frater accipere uxo-
rem fratris.

¶ Item & .5. uidetur, q̄ plures gradus prohi-
beantur, q̄ isti, q̄a Leuiti. ubi supra dicitur, om-
nis homo ad proximā sanguinis sui nō accedat.

¶ Item & .5. quia Iosua. 15. ca. dicitur, q̄ Otho-
niel frater Caleh accepit Axā filiā Caleh, ergo
secundus gradus consanguinitatis non impe-
diebat, uel iste peccauit mortaliter.

Pro solutione nota secūndum Sco. in. 4. & Frā-
ciscū de maironis dist. 40. q̄ possunt distingui

Tépora quattuor tempora, primū legis naturę, secundū
quattuor. legis scriptę, tertium legis Euangelicę in primi-
tiua Ecclesia, quartum legis euangelicę pro nūc,
tunc dico, q̄ in omni tempore aliqua propin-
quitas impediuit ipsum matrimonium, nam in
tempore legis naturę primus gradus in linea
descendenti impediēbat matrimonium, & hoc
uoluit exprimere Adam, quando dixit gene. 2.
Relinquet homo patrem, & matrem, & adhęre-
bit uxori suę, & intelligitur de derelictione
quantum ad carnalem copulam, ac etiam (se-
cundum Sco.) non tantum de patre proximo,
sed etiam de quocunq; in linea recta, puta de
auo, proauo, & huiusmodi.

¶ Sed in linea trāsuersali, & a latere primi gra-
dus consanguinitatis non impediēbant matri-
monium, sicut patet de Cain, qui duxit sororē,
& ratio est, quia non erant alię fœminę, cum
quibus contraheretur matrimonium. inde dicit
Nicolaus Lira, q̄ alię personę, quantumcunq;
essent consanguinitate coniunctę, licite tamen
poterant matrimonialiter copulari.

¶ Si autem quæris, quare primus gradus in
recta linea prohibebatur, & in linea laterali nō?
Dicit Sco. q̄ ratio fuit, quia gradus in linea
descendente

descendente erat efficacior, q̄ in tranuersali, quia
plus coniungitur proles parenti, q̄ proles proli,
quoniam filius est de substātia patris, non sic de
substātia fratris, uel sororis, ideo magis est cōtra
legem naturę coniungi in primo gradu in linea
recta, q̄ in trāsuersali, p̄ de equo regis Scytharū,
de quo. 8. uel. 9. de animalibus loquitur Philos.
qui, ut uidit, q̄ cognouerat matrē, præcipitauit
se, sic etiam de Camelo, & de Elephante, idem
etiam habet Auicenna. 9. de animalibus, &
per hoc patet ad obiectionem primam de Cain,
q̄ in hoc non peccauit, quia tunc cōsanguinitas
non impediēbat (ut dictum est) multo magis
nec affinitas.

¶ Sed in tempore legis scriptę, quia tūc genus
humanum erat multiplicatum, ideo fuit facta
maior arētatio matrimonii, & sic primus, & secū-
dus gradus cōsanguinitatis, & primus affinitatis
fuerunt prohibiti, quod patet Leuitici. 18.

¶ In tempore uero legis Euangelicę in primi-
tiua Ecclesia erat eadem prohibitiō (ut. d. Fran-
de maironis) quia non dum erat conditum ius
positiuum humanum, quo fiunt ulteriores pro-
hibitiones.

¶ Sed tépore legis Euāgelicę pronunc condito

H

iure positiuo fuit facta prohibitio usq; ad se-
ptimum gradum, ut dicit Magister. 40 dist. 4. &
hoc propter maiorem decentiam, & honestatem,
quia maxima erat multitudo generis humani
multiplicata, tempore uero Innocētii. 3. quoniā
hoc non poterat sine magno dispendio obser-
uari, & cum maxima difficultate, & quandoq;
inducebat periculum animarum, ideo fuit facta
restrictio usq; ad quartum gradum inclusiue.

¶ Ex quibus uerbis sequitur, qd de iure diuino
solum in lege Moyli primus, & secundus gradus
consanguinitatis, & primus affinitatis est prohi-
bitus, uerum primus gradus affinitatis non est
prohibitus simpliciter, sed solum utroq; cōiuge
uiuente, quia post mortem fratris sine sobole
licebat alteri fratri suscipere suam uxore ad eius
semen suscitandum.

Si autem quæras, an isti gradus, qui scribuntur
Leuitici. 18. sint etiam in lege noua prohibiti de
iure diuino? Respōdeo (secūndum Sco. ubi supra)
qd in lege noua non inuenitur a Christo alia
prohibitio ultra prohibitiones legis naturæ, nec
etiam explicite confirmauit prohibitionem su-
per hoc factam in lege Mosaica, ideo uidetur, qd
omnes isti gradus nunc sint de iure positiuo hu-

mano, maxime tertius, & quartus gradus con-
sanguinitatis. Et cōfirmatur positio Sco. mei per
August. 15. de ciui. Dei. c. 16. ubi ait, Experti su-
mus in connubiis cōsobrinarum etiam nostris
tēporibus propter gradū propinquitatis fraterno
gradu proximū, q̄ raro per mores fiebat, quod
fieri per leges licebat, quia id nec diuina prohi-
buit, nec nondum prohibuerat lex humana, etc.
Ecce q̄ aperte August. ponit hos gradus de iure
positiuo humano, & nō diuino, ex quo sequitur,
qd standum est prohibitionibus nouæ legis de
matrimonio, & non ueteris. Qua propter, si in
casu nostro adducatur illud impedimētum Le-
uitici. 18. non facit uim, quia Christus non ap-
probauit illam prohibitionem, ut patet p̄ Aug.
sic etiam diuus Thomas in. 4. d. 40. ar. 4. tenet
hos gradus de iure positiuo humano, & 2. 2. q.
154. ar. 9. ad. 3. idem tenet, similiter si adducatur
illud Deuter. 25. c. etiam nō facit uim, quia eua-
cuatum est, & nunc non licet, ut inquit diuus
Thomas in. 4. d. 41. ar. 2. nisi auctoritate supe-
rioris concedatur.

Sed si dicas, qd primus gradus affinitatis est de
iure diuino in lege Moyli, igitur est simpliciter
prohibitus. Dico, ut supra, qd erat prohibitus nō

H i i

simpliciter, sed altero fratre uiuente nō poterat frater ducere uxorem eius, sed ipso mortuo, & sine sobole bene poterat, sicut supra patuit de Thamar, & hoc mō loquitur Ioannes Baptista Lucæ. 3. ca. non licet tibi habere uxorem fratris tui. s. Philippi, qui ad huc uiuebat, erat autem prohibitum fratre uiuente (secundum Franciscum de maironis) propter adulterium, & sic sequitur, q̄ primus gradus affinitatis si impedit nunc simpliciter, hoc est ex statuto Ecclesiæ secundum Sco. 40. & 41. dist. 4. & hoc rationaliter propter pacem, & amicitiam feruandam, usq; enim ad quartum gradum manet amicitia ratione propinquitatis, & ex tunc incipiūt esse quasi extranei, & amore cōtepscere. Hinc post quartum licentia conceditur matrimonium cōtra hēdi, ut quasi amicitia renouetur. inde Aug. 15. de ciui. dei. c. 16. ait, Fuit antiquis patribus religiosę curę, ne ipsa ppinquitas se paulatim propaginum ordinibus dirimens longius abiret, & propinquitas esse desisteret, eam nondum longe positam rursus matrimonij uinculo colligare, & quodam mō reuocare fugientē, etc.

¶ Per hoc patet ad rationes, ad primam iam dictum est, ad secundam de Iacob dico dupliciter,

primo sicut d. glossa ordinaria q̄ hoc fecit, quia tunc non dum prohibitum fuerat, ideo potuit contrahere, similiter fuit deceptus a Laban sorcero suo, ideo primum non fuit uerum matrimonium, nisi postq̄ consensit, fecit autem hoc, ne faceret Lyam moechari.

Vel secundo dico secūdam Sco. 33. 4. q. 1. q̄ hoc fuit ex auctoritate diuina illud approbante, Deus enim ad maiorem multiplicationem cultorum eius, qui tunc pauci erant, rationaliter dispensauit cun sanctis patribus, ut possent cōmutare corpus suum pro pluribus mulieribus, hoc quidem uidetur probabile, quia, cum illi essent sancti, & boni uiri, non tentassent hoc contra uoluntatem diuinam, dispensauit autem (ut quidam dicūt) quadruplici ratione, Prima propter multitudinē cultus Dei, quia tūc quasi totus mūdus erat subiectus Idolatrię, & pauci colebant Deum. Secūda propter moderationē, & temperantiam, moderate enim antiqui patres appetebant coire, quia solum propter procreationem prolis ad cultum Dei. Tertia propter figurā, nam Chritus sponsus est & Ecclesię fidelium, & Ecclesię mercennariorum, & ex prima generat tanq̄ ex Rebecca sponsa sua libera,

& ex secunda generat filios tanq̄ ex ancilla, sicut
Abraā ex libera Sarra, & ex Agar ancilla, ut in-
quit Apostolus. inde Abraam uidetur habuisse
duas, & quia fideles diuiduntur in actiuos & cō-
templatiuos, similiter & mercennarii, inde uide-
tur Iacob habuisse q̄ttuor, duas ancillas signi-
ficantes duas Ecclesias mercennariorum actiuo-
rum, & contemplatiuorum, & duas liberas de-
notātes duplicem Ecclesiam fidelium actiuorū,
& contemplatiuorū. Quarta propter instructio-
nem hominum, nam homo, sicut non uult, q̄
uxor diuidat carnem suam cum multis, sic nec
ipse auctoritate sua, per hoc ergo, q̄ plures ha-
buit, instruitur homo, quod plus debet Deo, q̄
uxori, q̄a ex uoluntate Dei hoc fecit, quare, etc.

¶ Ad tertium de Iuda patet per idem, sic enim
erat tunc mos, & consuetudo ex dispensatione
diuina, nec data fuit tūc prohibitio, patet etiā,
q̄ hoc nō fuit simul, sed successiue fratre scilicet
mortuo sine prole, quia hoc erat p̄ceptū deu-
teronomii. 25.

¶ Ad quartū de cōtradictione soluitur dupli-
citer, primo, q̄ illud Deuteron. ē uerū de fratre
decedente sine prole, sed illud Leuitici est ue-
rum de fratre decedente cum prole.

¶ Vel aliter, q̄ in Leui. loquit̄ de fratre uiuē-
te, Ibi uero de fratre mortuo, & sine liberis, ut
dictum est.

¶ Ad quintum dico secundum Nicolaum de
Lyra, q̄ non est intelligendum propter hoc, q̄
omnis gradus consanguinitatis sit prohibitus in
contractu matrimonii, sed tantum illi, qui infra
exprimuntur, est enim (ut logici dicunt) distri-
butio accōmodata, non pro singulis generum,
sed pro generibus singulorum, eo modo, quo
dicitur, omne animal fuit in arca Noe, similiter
omnis homo mendax, cum tamen constet, q̄ nō
omne animal fuerit in arca Noe, nec omnis hō
mendax, quia non Christus, etc.

¶ Ad sextum quidam dicunt, q̄ Caleh hoc fe-
cit, ne retraheret uerbum suae promissionis, quā
fecerat dicens, q̄, quicumq̄ cōpisset ciuitatē illā,
daret ei filiam suam in uxorem, ideo, ne incide-
ret in mēdaciū, noluit uerbum retrahere, & filiā
suam dedit fratri suo, qui ciuitatem cāperat.

¶ Sed hoc non uidetur sane dictum, quia ma-
gis debuit timere prohibitionē diuinā, q̄ retra-
ctionem uerbi sui, maxime cū esset homo san-
ctus, & timorofus (ut multi dicunt) ideo dico
secundum Nicolaum de Lyra ibidē, & melius,

quod ideo Caleh hoc fecit, quia non erat prohibitum, nam licet in scriptura legatur prohibitum, ne nepos acciperet amitam suam propter reuerentiam, non tamen legitur prohibitum, ne patruus acciperet neptem, sicut etiam & de Abraam dicitur habuisse Sarrai filiam fratris in uxorem, sic ergo patent predicti gradus in ueteri lege unde impediebant, ac etiam in lege noua unde impediunt. Sed contra predicta est dubium non paruum, quia Matth. 5. c. dicitur, Non ueni soluere legem, sed adimplere, ergo Christus magis confirmauit prohibitiones in ueteri lege, quam reuocauerit, patet, aliter soluisset legem, Dico, quod soluere legem dupliciter potest intelligi, uno modo soluere legem, id est facere cessare legem, & isto modo Christus soluit legem maxime, quantum ad legalia, & cerimonialia, non enim erat illis subiectus, nisi uoluntaria subiectione, & ideo fuit illis subiectus, quantum uoluit, & illa fecit cessare, quam uoluit, sicuti etiam & Hieremias. 31. c. prophetauerat dicens, Ecce dies ueniunt, dicit Dominus, & feriam domui Iuda foedus nouum, etc. unde patet talia non fuisse perpetua, sed data ad tempus. Alio soluere legem est facere contra obligationem legis, & sic Christus non soluit legem, quia non

fecit aliquid, ad cuius oppositum teneretur ex lege maxime, quia erat supra legem, & per hoc patet ad dubium. Potest etiam alio modo dici, quod illa autoritas intelligitur quantum ad moralia, quae non fuerunt mutata, ut sunt praecipua decalogi, de aliis autem non intelligitur. Potest & tertio dici, quod Christus impleuit legem quantum ad omnia, unde & in cruce clamauit, consumatum est, ista autem impletio non fuit sic, quod omnia remanerent, quia nunc superflua esset lex Euangelica, omnia enim in figura contingebant eis, ait Apostolus. Ideo figura cessare debuit figura adueniente, impletio ergo illa fuit bonitatis legis pro tunc datae offensio, sed quomodo Christus impleuerit omnia, supra iam patuit, sic patet ad dubium.

Ex omnibus igitur predictis infero quasdam conclusiones, primam, quod Papa non posset facere, quod uir dimitteret uxorem suam, & ipsa uiuente acciperet sororem suae uxoris, nec etiam posset facere, quod uir, quam habet, dimitteret, & aliam etiam sibi non affinem acciperet, nec dimissa nubere posset, habetur haec conclusio Matth. 19. ca. & Marci. 10. ca. & Lucae. 16. ca. & 1. Cori. c. 7. Praecipio non ego, sed Dominus, etc. Ratio autem huius

conclusionis est, quoniam matrimonium (ut dictū est) est uinculū insolubile in quacūq; lege, ideo per hominem in nullo casu solui potest, hoc satis liquet ex prædictis.

Obiectio prima. Sed contra conclusionem hanc argui potest, quia Papa potest in omnibus, quæ ueniunt a uoluntate nostra, ergo potest supra matrimonium soluendo, consequentia patet, quia matrimoniū est a uoluntate coniugatorum, antecedens patet, quia dispensat in uotis, & in pluribus aliis, & hoc nō, nisi quia ueniunt a uoluntate nostra. Respondit Gulielmus Antisiodorēsis in. 3. sen. tractatu 28. q. 2. dicens, quod nec in omnibus uotis, nec in matrimonio dispensari potest, maxime de uoto continentie, & religionis, & ratio, quia ista non possunt commutari in melius bonum, dispensatio autem cadit solum circa illa, quæ commutari possunt in melius bonum.

¶ Sed eius pace contrarium tenetur a doctoribus de uoto continentie, de quo magis uidetur, quod nō possit dispensari, ut patet a Riccardo. 38. dist. 4. ar. 9. q. prima, & .2. dispensatur enim uel propter communē Ecclesiæ utilitatem, uel magnam necessitatem.

¶ Ratio etiam sua nō uidetur ualere, maxime

de matrimonio, quoniam posset mutari in religionis ingressum, qui tamen est maius bonum, quā matrimoniū, ut patet Ioannis. 2. ca. ubi Christus uocauit Ioannem a nuptiis, etc.

¶ Ideo dico aliter, quod antecedens est falsum uersaliter loquendo, bona enim opera, & cultus Dei a uoluntate procedunt, non tamen Papa dispensare posset, ne beneficeremus, uel ne coleremus Deum, sed nec etiam est uerum specialiter in casu nostro de matrimonio, ratio est, quoniam licet sit a uoluntate instrumentaliter, Matrimonium est tamen ex ordinatione diuina tanquā a causa principali, & ideo secundum dominum Bonauenturam. 27. dist. 4. & Riccar. 37. dist. 4. ar. 2. q. 1. do a uoluntate, ligat hic præceptum diuinum, quoniam uoluntas, seu consensus non est tota causa matrimonii, sed tamen introducens, sed institutio diuina est causa introducens, & conseruans, ideo non sequitur, quod cessante actu uoluntatis cesset matrimoniū, cum sit permanens, alioqui quisque pro libito suo dimittere posset uxorem, quod nō uidetur rationabiliter dictum, sic patet solō.

Sed adhuc instatur contra conclusionem, quia omnes doctores concedunt, quod contracto matrimonio potest alter coniugum ad religionem obiectio.

uolare etiā altero rennente, ut d. Magister. 27. dist. 4. idem etiam dicitur extra. de conuersione coniugatorum, & concludit, q̄ remanens poterit ad secunda uota transire, quod non esset uerum stante cōclusionē prędicta. Respondetur, q̄ uerū est, quod obiicitur, sed non contra conclusionē datā, autoritas enim Canonistarum (ut inquit Riccardus) soluit se ipsam in eodē ca. ubi dicitur, dummodo carnalis commixtio non interuenerit, & sic patet, q̄ matrimonium potest cōsiderari dupliciter uno mō ante carnalē copulā, secundo modo post carnalem copulam, primo modo solubile est per ingressum religionis, q̄ sic non sunt effecti una caro, & ingrediens religionem secūdam Riccar. moritur morte ciuili, & spiritali, per quam soluitur matrimonium, & hoc modo loquuntur doctores, & autoritas prędicta.

¶ Secundo modo solui non potest etiam per ingressum quantumcunq; arctę religionis, sic enim uir, & uxor effecti sunt una caro, nec mors spiritalis soluit illud.

Obiectio nota. Sed contra istam solutionem, quia sic uidetur, q̄ consensus in carnalem copulam, ut exeat in actum, sit necessarius, & de essentia matrimonii,

probatur, quoniam secundum sic dicta indissolubilitas matrimonii non est, nisi post carnalem copulam, sed hoc est falsum, quia tūc inter Mariam, & Ioseph non fuisset uerum matrimonium, probatur, quia non fuisset uinculum perpetuum, cum ibi non interfuerit copula carnalis.

Respondeo ergo melius secundum Sco. 31. dist. 4. q̄ siue matrimonium sit consumatum, tunc non, semper est indissolubile, unde secundum Sco. 26. dist. 4. ista tria differunt, scilicet matrimonium, contractus matrimonii, & sacramentum, quia matrimonium est mutua obligatio ipsa perpetua manēdi ad inuicem, & ista dicitur in contractus indissolubilitas, quę non est, nisi quaedam relatio rationis, quę causatur per actus uoluntatum ipsorum contrahentium ad inuicem.

¶ Sed cōtractus matrimonii est ille actus mutuum differtus uoluntatum contrahentium consentientium ad inuicem.

¶ Sed sacramentum est signum efficax gratię concomitans actum illum, seu contractum ipsum matrimonii.

¶ Primum istorum est permanens, sed secundum, & tertium sunt tantum in fieri, & non permanēt.

¶ Unde ex contractu matrimonii nascitur

ipsum matrimoniū, sicut ex causa procedit effectus. Cū ergo ex contractu matrimonii sequatur ipsum matrimonium uerum, & ipsa obligatio perpetua, & contractus præcedit ipsam copulam carnalem, ergo indissolubilitas præcedit copulam carnalem, & sic, siue intercesserit talis copula, siue non, semper est indissolubile, & tamen dissoluitur per ingressum religionis, ergo adhuc stat obiectio facta.

Resolutio nota. Dico ergo, q̄ matrimonium potest dissolui dupliciter, uno mō per mortem (dico corporalem, & non per ciuilem, ut dicit Riccardus in. 4.) secundo potest dissolui per relaxationem, uel reuocationem ipsius matrimonii.

¶ Primo modo nulli dubium est, sed secundo modo dubitatur, a quo possit fieri ista relaxatio, & dico, q̄ ab illo solo, q̄ statuit hoc esse indissolubile, sed ille fuit solus Deus, ergo a solo Deo potest hoc fieri, & non ab homine, Christus autem (qui in lege noua reduxit istam indissolubilitatem reprobando in lege sua repudiū Moysaicum, ut patet Matth. 19. ca. fecit hanc relaxationem, & uoluit, q̄ fieret in casu, quo alter coniugum conuertitur ad religionem, patet hoc Ioannis secundo ca. quando Christus a nuptiis

uocauit Ioannem Euāgelistam ad Apostolatū, & tamen Ioannes uere contraxerat matrimonium, cuius exemplum postea imitati fuere plures sancti, ut Alexius, Theonas, Cecilia, Valerianus, & alii, hæc autem relaxatio rationabiliter facta est, quia rationabile est obligationem ad minus bonum commutari ad maius bonum ab eo, qui habet potestatem commutandi, sed p̄fessio in religione, cum sit ad statum spiritualem, est maius bonum, alioqui Christus non reuocasset Ioannem, ergo etc. Quando ergo alter coniugum uolat ad religionem, dico, q̄ matrimonium dissoluitur non propter introitū religionis, nec propter dispensationem Papæ, sed per relaxationem diuinam. Qua propter, si Ecclesia, uel Papa licentiat alterum coniugum ad religionem, hoc facit, quia Christus sic instituit.

¶ Correlarium sequitur pro conclusione posita, q̄ Papa in nullo casu potest soluere matrimonium, sed dubium est, an, quicumq; uellet sic facere, contracto scilicet matrimonio uolare ad religionem, semper esset acceptandus, & Papa semper deberet dare licentiam. Dicunt aliqui, q̄ sic eo, quia quicumq; intrat religionem, facit hoc ex monitione Spiritus Sancti, sed hoc non uidetur

Ad formam.

Correlarium.

uerū, quia multi quandoq; ingrediuntur ad eua-
dendā mortē, qñq; ex desperatione, & huiusmo-
di, ideo dico, q̄ isti spūs (ut Christus docuit, &
Apoli ei⁹ in scriptura, ut Ioa. 1. ca. & 4. & 5. c.)
probari debēt, an sint ex Deo. Ad rationē ergo
contra conclusionem dico, q̄ illa dissolutio non
fit ab homine, nec per ingressum, nec per uotū,
aut iuramentum annexum, sed a solo Deo,
sed ad huc instatur, quia, cum talis indissolubi-
litas sit de lege naturę, uidetur, q̄ nec Christus
possit dispensare. Respondeo, q̄ non est de iure
naturę primo mó, sed secundo modo, ut patet
supra, & circa illa bene cadit dispensatio, etc.

Obiectio Verum ad huc fortius dubitatur, quia in ueteri
tertia. lege cōcedebat libellus repudii, ut patet Deu-
teron. 24. ca. & Malachi. 2. ca. & uxores repu-
diatę poterant transire ad secunda uota, & nūc
etiam uidetur, q̄ liceat, sicut patet dist. 34. Si-
cuius, etc. ubi dicitur, q̄, si in clericatu marito cō-
stituto uxor adulterauit, dato repudio eam
dimittere debet, ergo uidetur, q̄ matrimonium

Respon- sit solubile.

sio quo- **¶** Respondeo secundum Sco. 33. dist. 4. primo
modo li- quantum ad legem ueterem, q̄ licebat tunc re-
cebat re- pudiare uxorem, nec peccabant, & ratio est, quia
pudium. tunc

tunc Deus dispensauit, q̄ cōtractus matrimonii
fieret ad tempus, donec. s. uxor esset gratiosa ui-
ro, & hoc rationabiliter, ut scilicet uitaret maius
malum. s. uxoricidium, quod est maius malum,
q̄ ista dissolubilitas, inde dicit Sco. q̄ matrimo-
nium in lege Mosaica erat secundum quid, &
non simpliciter, uel si simpliciter, erat etiam in-
dissolubile, nisi legislator dispensaret, potuit
autē Deus hoc facere, quia ipse fuit cōditor legis.
¶ Si dicas, q̄ hoc nō uidetur uerū, quia Matth.
19. ca. Christus dixit phariseis. q̄ ad duritiē cor-
dis eorum Moyses permisit repudium, ergo non
fuit Deus, & ex consequenti tunc peccabāt, qui
hoc faciebant.

¶ Dico, q̄ Christus uoluit dicere, q̄ durities, &
intractabilitas illius p̄puli, qui erat durę cerui-
cis, fuit causa, ut Deus dispensaret, quia utilius
fuit dispensare, q̄ nō, & hoc propter uxoricidiū,
perturbationes, & lites inter parentes, & cogna-
tos, quę poterant euenire, si uxor fuisset inter-
fecta. Cum autem dicit, q̄ Moyses permisit, nō
intelligitur tanq̄ illicitum, quia tunc permisisset
illos ire ad damnationem, sed permisit. i. nō prę-
cepit, nec consuluit, nec approbauit, sed tanq̄ ex
quadam necessitate licitū, scilicet propter uxo-

K

ricidium, non prohibuit, & ideo non erat illicitum, licet fuisset minus utile, q̄ eius oppositū, scilicet non dimittere ipsam.

¶ Et quod dicitur, q̄ Moyses permisit, & non Deus. sensus est, q̄ Deus non immediate precepit hoc Moyfi inter alia precepta sic, q̄ scriberentur, quia relaxationes pertinētes ad industriā humanam (ut dicit Sco.) Deus non ita uoluit ponere in scriptura tanq̄ a se prolata, sed sicut a seruis suis, & ideo magis tribuit hoc Moyfi, q̄ Deo, propterea dixit, Moyses permisit.

¶ Vel aliter, q̄ Moyses permisit scilicet tanq̄ præco, & proclamator legis diuinæ, & sic patet quantum ad legem ueterem.

Sed quātum ad legem Euangelicam dico, q̄ repudium Mosaicum non licet, sed ipsum reuocauit Christus Matth. 19. & tantum concedit dimissionem uxoris propter adulterium, ut patet in eodem ca. & 1. Cori. c. 7. ista autem dimissio est tantum quantum ad thorum, & habitationem, sed non, q̄ uir possit aliam ducere, & sic intelligit illa autho. dist. 34. Si cuius, etc. Sed adhuc cōtra hoc dubitatur, quia (ut habet Esdrę primo .c. 10.) Esdras fecit abiicere omnes uxores alienigenas a filiis Israel fidelibus, & tñ

illa erant matrimonia, & fuerunt soluta, ergo matrimonium uidetur solubile. Respondeo, q̄ illa matrimonia erant nulla eo, quia contracta fuerant contra Dei prohibitionem, quæ habet Deuteron. c. 7. ubi dicitur, non inibis cum eis fœdus, nec misereberis earū, neq; sociabis cum eis coniugia, etc. unde sequitur, quod illa matrimonia nō tenebāt, ideo fuerunt soluta, uerū tñ matrimonium omnino insolubile est, ut patuit. Secunda conclusio principalis est, q̄ mortua uxor re alicuius uiri potest Papa dispensare, ut accipiat eius sororem, uel germanam, & sic de aliis gradibus affinitatis. Ratio autem huius conclusionis est secundum Sco. ubi supra, quia isti gradus affinitatis impediētes non sunt a iure diuino in lege noua, sicut etiam patet ab August. 15 de ciui. c. 16. ut diximus supra, sed a iure positivo humano, & ex statuto Ecclesiæ, & ideo Papa, sicut condidit, ita potest etiam relaxare. ¶ Confirmatur, quia secundum Franciscum de maironis affinitas in quocunq; gradu in primitiua Ecclesia nō impediēbat, & hoc, quia adhuc non erat conditum ius positium, sed nunc impedit, quia conditū est ius positium tale, ergo non impedit, nisi ex statuto iuris positiui hu-

Secunda
cōclusio.

mani, supra quod Papa habet potestatem, ergo conclusio nostra uera.

¶ Confirmatur etiam secundum eundem Franciscum, quia Papa dispensare potest in consanguineis germanis, cum hoc (secundum ipsum) sit de nouo iure positiuo Ecclesie, ergo multo fortius in affinitate etiam primi gradus dispensare potest.

¶ Correlariū sequitur pro quæsito principali, quod Papa dispensare potest in primo gradu affinitatis, etc.

Tertia conclusio. Tertia conclusio principalis, mortuo uiro aliquis cuius uxoris potest Papa dispensare, quod frater uiri mortui accipiat eius uxorem relictam, sic & de fratre germano dicendum est, hæc conclusio patet ex rationibus ad secundam conclusionem.

Quarta conclusio. Quarta conclusio principalis, uxore uiri uiuente potest Papa in notabili casu, ex rationabili causa, & urgente necessitate dispensare, ut & uir possit aliam ducere uxorem, non tamen dimittendo primam, Ratio autem huius conclusionis sumitur a Sco. 26. & 33. dist. 4. q. 1. quoniam in ueteri lege fuit facta talis dispensatio, sicut patet Gene. 30. de Jacob, & ca. 16. de Abrâ, qui habuit simul Sarram, & Agar, & Cethuram, & 2.

regum cap. 5. de Dauid, eo, quia maius bonum proueniebat ex reuocatione huius legis de unitate uxoris, quæ ex eius obseruatione, si ergo nunc etiam sic contingeret, in casu hoc non esset illicitum, scilicet habere duas uxores, unde, si contingeret casus, quod per bellum, uel cladem, uel pestem multitudo uirorum periret, & multitudo mulierum remaneret, posset tunc unus habere plures uxores, sic etiam uidetur dicendum si magna necessitas adesset, puta amissio regni, uel magna discordia potentatum sine periculo non sedanda, & huiusmodi.

¶ Et confirmatur, quia bigamia (ut dicit Franciscus de maironis) nullibi in lege noua legitur expresse prohibita, nisi forte a Paulo prima ad Corin. ca. 7. & 2. ad Cori. ca. 11. ubi dicit, Despondi enim uos uni uiro, etc. ideo d. Franciscus, quod hoc uidetur esse traditum ab Apostolis, & Ecclesia prohibet bigamiam tanquam traditum ab Apostolis, sed Papa (ut inquit Ricca. 28. dist. 4.) potest dispensare contra statuta Apostolorum quorumcumque, etc.

¶ Sed contra arguitur, quia Matth. 19. dixit Christus, erunt duo in carne una, per hoc uidetur, quod reuocauerit dispensationem de pluralita-

te uxorum factam in ueteri lege.

¶ Item dictum est supra, quod dispensatio fit tantum ab eo, qui condidit legem, sed Deus hoc fecit, ergo Papa non potest dispensare.

¶ Item tertio unitas uxoris uidetur, quod sit de lege naturae, ut patet Gene. 2. erunt duo in carne una, ubi Deus secundum Sco. legem naturae de unitate uxoris expressit.

Respondeo, quod bigamiā esse licitā stat dupliciter, uno modo ex parte commutantium scilicet uiri, & uxoris.

¶ Alio modo ex parte Dei (& uoco hic bigamū hominem habentē simul plures uxores) primo modo fuit licita in ueteri lege ex hoc, quia contractus matrimonii ordinatur primo ad bonū prolis, ut ad finem principalem, & ad uitandam fornicationem, ut ad finem minus principalem, & quia recta ratio dicitur, quod magis curandum est de fine principali in casu, quā de minus principali, & cum bonum prolis sit finis magis principalis, ideo secundum rectam rationem uir, & uxor sic debent commutare, ut commutatio plus ualeat ad pcreationē prolis, quā ad debitū reddēdū, nā, si poneretur casus, quod non essent, nisi duo uiri, & quasi infinitae mulieres, constat, quod recta ratio di-

staret uiris genus humanum multiplicare quantum possent maxime ad cultum Dei, & sic eis dicitur recta ratio habere plures uxores, & sic uidetur, quod hoc non sit contra ius naturale, & forte hanc intentionem habuerunt filiae ipsius Loth. Genes. 19. cap. cupientes seruare semen patris sui, & multiplicare generationem suam, cum nullus uirorum remansisset in terra, ut potuisset intrare ad eas iuxta morem uniuersae terrae propter consumptionē Sodomae, & aliarum ciuitatum. Ad propositum, quia ergo tunc erat paucitas hominum ad cultum Dei, ideo fiebat ista commutatio corporis uiri pro pluribus uxoribus, quando. n. est ualde necessarius finis principalis, tunc (secundum Sco.) negligendus est finis minus principalis, & sic erat iustitia ex parte commutantium, sic etiam & nunc in lege euāgelica esset dicendum in casu necessario, quod scilicet liceret ex parte commutantium.

¶ Secundo modo etiam in ueteri lege erat licita, quoniam Deus (ut dictum est) dispensauit ex rationabili causa, ideo non peccauerunt antiqui Patres plures habendo uxores, non tamen est uerum de omnibus, quia de Lamech tenet Sco. quod peccauit mortaliter, unde in scriptura dicitur

adulter, ut patet per glossam Gene. 4. ca.
¶ Sed dubium est, an sit licita secundo modo
nunc in lege nostra, & dico, q̄ non est licita uni-
uersaliter, si tamen casus necessitatis eueniret,
dico cum Sco. q̄ liceret ex parte cōmutantium,
& non deficeret nisi approbatio diuina, quæ tūc
in illo casu fieret, & forte Ecclesię specialiter re-
uelaretur, & sic Papa posset facere, sine tamen
approbatione diuina nullo modo fieri posset, &
si fieret inaniter, & frustra fieret, ideo Papa, nisi
sit certus de approbatione diuina, non debet tē-
tare hoc facere, quia exponeret se periculo ani-
mę, nedum corporis, & factum pro nihilo habe-
retur, ualde enim caute in hoc est procedendum,
ne ira altissimi prouocetur. Quare nec uir sic
habens plures uxores ex facto Pontificis tantū
esset tutus in conscientia, & hoc modo intelli-
gitur cōclusio posita. Ad rationes ergo ad pri-
mam, & ad secundam patet per prædicta, ad ter-
tiam dico, q̄ unitas uxoris est de lege naturæ se-
cundo modo, ut patet in dist. superius posita de
mente Scoti, & circa illa bene cadit dispensatio,
Sed adhuc dubitatur, quoniam dicitur prima
ad Corinth. c. 7. q̄ uir potestatem sui corporis
non habet, sed uxor, similiter nec uxor potestatem
sui.

sui corporis habet, sed ipse uir, ergo non licet
uiro diuidere carnem suam cum multis mulie-
ribus, sed tenetur seruare fidelitatem uxori suę,
quod tamen non fieret, si conclusio esset uera.
Respondeo, q̄ uerum est, quod dicitur, & ideo
homo non dictante recta ratione, quia necessitas
non urget, & autoritate propria nō debet con-
trarium facere, & sic debet fidelitatem uxori, sal-
ua tamen uoluntate superioris. s. Dei, sed quan-
do recta ratio dictaret, & esset ibi autoritas su-
perioris, tunc non haberet locum dictum Pauli,
quia loquitur tantū primo modo, ut patet, etc.
Quinta conclusio principalis, non posset Papa
facere, q̄ una mulier haberet plures uiros, ratio
huius conclusionis est, quia contractus matri-
monii ordinetur ad bonum proles, ut ad finem
principalem, si una mulier haberet plures uiros,
fieret incertitudo proles. Etiā eadem mulier in-
fra idem tempus non posset impregnari a plu-
ribus uiris. Etiam & tertio matrimonium magis
est propter officium, q̄ propter remedium, & sic
ad officium magis unus homo sufficit pluribus
mulieribus, q̄ e conuerso, licet quo ad remediū
magis una mulier sufficiat pluribus uiris. Sed
contra conclusionem arguitur, quia, si propter

Quinta
cōclusio.

L

multiplicandum populum ad cultum Dei (ut patuit supra) dispensatum est aliquando, ut unus haberet plures uxores, eadem ratione dispensari potuit ut una mulier haberet plures uiros maxime, quando ille, quem habebat, non poterat generare propter frigiditatem, uel aliam causam, & sic perdebat cultus Dei in illo, tum etiam quia illa mulier uolebat fieri mater, ne subiaceret maledicto opprobrii, erat . n. sterilis in lege maledicta, licuit ergo propter hoc dispensare, ergo etiam & nunc in casu. Dico secundum August. de bonis coniugii, quod non est simile de uiro & muliere propter multas causas. Prima est dignitas sexus, unde uir est caput mulieris, non e contra. Secunda ordo pacificus domini, quia magis pacifice unus dominatur pluribus, quam duo uni, inde Philo. 12. met. t. c. 56. dixit, unus ergo Princeps, sicut Scotus. 2. dist. primi. q. 3. optime deducit. Tertia est fecunditas, quia plus potest unus homo fecundare, quam plures mulieres parere, unde Augu ait, quod, si mulier haberet duos, cum unus sufficiat eam fecundare, alium haberet propter libidinem, unde magis meretrix, quam uxor diceretur. Quarta est propter sacramentum, quia matrimonium est sacramentum spiritualis con-

iugii, in quo non est, nisi unus sponsus. scilicet Christus. Ratio ergo non ualet, quia procedit, ac si plures esset totum bonum matrimonii, quod non est uerum. Martinus autem Lutherus in opere suo nefido de captiuitate babilonica, sed magis de captiuitate sue anime, & uirum eius non acceptat alios gradus prohibitos in matrimonio, propter illos, quod dicti sunt, & habentur Leuit. 18. alias autem prohibitiones dicit esse traditiones hominum, sed homo non habuit ius leges tales concedi, quam christianis pro Christum libertas donata est super omnes leges hominum, & sic secundum ipsum patet, quod est dicendum ad questum principale. Verum, cum haec dicatur ab ipso in libro de captiuitate, nolo in hoc captiuari, sit ipse captiuus, & sequaces eius, sunt . n. scripta sua uoluntarie dicta, & nulla ratione saltem apparet fulcita, quod . n. ait, quod homo habet libertatem super omnes leges hominum, hoc non probat, sic . n. non oporteret obedire ne dum Papae, sed nec etiam Imperatori. Ad illud, quod ait, quod homo non habuit ius concedi, tales leges, dico, sicut Phi. dixit primo phyte. com. 8. quod non licet disputare contra negates prima principia in scientia, sed oportet disputantes (ut dicitur in lib. Elchorum) conuenire in terminis, est autem nobis tanquam principium manifestum suppositum in ista questione, Papam habere supremam potestatem,

& esse supremū Principē in ista hierarchia maxime, quantū ad potestātē regiminis, quā habuit beat⁹ Petr⁹ a Christo bñdicto, & successiue ceteri Papæ hñt, p̄ hoc Matth. 16. & 17. ca. & Ioānis primo, & ultimo ca. in quibus patet Papā habere præminentia, & presidētia super alios, ideo non oportet in præsentī q̄stione arguere cōtra ipsum, sed de hoc forte alias erit sermo. Relinquat ergo tanq̄ pseudo propheta, hæc de. 2. ar. principali.

Tertius
articulus
principalis
Quantū ad tertiū articulū sit conclusio respōsalis, q̄n q̄rit, utrū Papa possit dispēsare in primo gradu affinitatis, distingo ul' de affinitate sequente matrimoniū, ul' p̄cedente. de prima nō oportet, q̄ illa nō impedit, sed bñ secūda, q̄ est p̄cedens, & tūc adhuc distingo, q̄m uel utroq; cōiuge uiuēte, & sic dico, ut dictū est in. 4. cōclu. uel altero cōiugum mortuo, & tūc dico, ut supra dictū est in. 2. & 3. cōclusiōibus, & hæc sufficiāt de articulis. Ad rationē ergo ante oppositū, cū dicitur Leuitici .18. prohibet a Deo primus gradus affinitatis, dico, q̄ illa phibitio fuit secūdū qd, & nō simplr, ut supra patuit. Si aut nūc impedit simplr, hoc ē ex statuto Ecclesię, ut dictū ē. ¶ Item debemus seruare phibitiones factas in noua lege a Christo, sed in noua lege nō inue-

nit a Christo, nisi phibitio legis naturæ, & non Mosaicę, sed in lege naturę affinitas nō impedit, immo nec cōsanguinitas, de q̄ magis uidef. ¶ Itē nec Christus explicite cōfirmavit in lege noua illas phibitiōes in lege Mosaica, ergo ad illas nūc nō est attendendū, hæc omnia habita sūt supra in corpore quęstionis, & sic totius quęstionis sit finis ad laudē, & gloriā oīpotētis Dei, eiusq; intemeratæ M̄ris, & oīum Sanctōrū Amen. Ex quibus oībus pōt poni uerissima conclusio indubitata fide tenēda pro origine, & fundamēto quęstionis. s. q̄ Iulius secūdus Pon. Max. potuit dispensare in prædicto matrimonio inter Sere. Regem Anglię prædictū, & Illust. D. Cath. ut sine cōsciētis scrupulo fuerit, & sit uerū matrimoniū, & indissolubile, q̄ pp sic inseparabilr usq; ad mortē corporalē perseueret oportet, etc. Hæc igitur sunt (Comes Illustriss.) quæ sparsim ab excellentissimis uiris, & erudissimis Doctōribus dicta, quantum nostris licuit uiribus, in unū collegim⁹ ad tollēda oēm hui⁹ cōtrouersię ambiguitatē, ut tibi Dño tā munifico morē gererem⁹, in qbus qd̄cūq; bñ, & limatē dictū fuerit, Deo Opt. Max. a quo (ut inqt Iacobus) oē datū optimū, oēq; donū perfectū est, primo tribuere di-

gnēris, & itē prādictis citatis Doctoribus. Sigd
autē male emissum fuerit, meq̄ tm̄ ignorātia im-
putare, & iudicio proborum uirorum corrigere
curabis, homo. n. sum, & defectibilis, ideo corre-
ctioni & Ecclesie, & doctorum libenter me sub-
iiciam. Vale, & in his nō minus candorē, deu-
otionemq̄ animi, q̄ eruditionem perpendito no-
stri memor.

FINIS.

Eligii ex Regibus Panhormii
in inuidū contemptorē Endecas.

Paruum ne fore cogita libellum,
Quod detur tibi lectitare ocellis
Haud fessis, emere & q̄ cre paruo,
Languentis miseratus est ocellos,
Atq; Author loculos male ominatos,
Afflictis ut opem, h̄sitantibusq;
Phoebo oracula certiora ferret.

Ad Libellum de Tutauillā
insignibus contra depictis.

Palladis ut clypeo uicit fera Gorgonis ora
Perseus, hoc rabidos uince Libelle canes.

**Impressum Neapoli per Ioannē Sultzbachiū,
& Antonium de Iubenis, Anno Dñi
M. D. XXXI. Die Secunda
Septembris**

